

Yeşil alım!

Yeşil satın alım el kitabı

Bu el kitabı, Buying Green! A handbook on Green Public Procurement 2nd Edition başlığı ile Avrupa Komisyonu Yayın Ofisi tarafından İngilizce olarak hazırlanmıştır.

© Avrupa Birliği, 2011

GİRİŞ	4
YEŞİL SATIN ALIM: ANA HATLAR	8
BÖLÜM 1 –YSA’NIN UYGULANMASI	9
1.1 YSA Politikası	9
1.2 YSA’nın önceliklerinin ve hedeflerinin belirlenmesi.....	10
1.3 Eğitim ve rehberlik	11
1.4 YSA kıstaslarının kaynakları.....	12
1.5 YSA’nın izlenmesi ve gözden geçirilmesi	14
1.6 Ağ oluşturma.....	15
BÖLÜM 2 - SATIN ALIM SÜRECİ	16
2.1 Giriş	16
2.2 Kamu alımlarının temel ilkeleri	16
2.3 Usul seçimi	17
2.4 Piyasaya danışılması	18
2.5 YSA için olurluk incelemesi	19
2.6 Sözleşme mi, çerçeve anlaşma mı?	21
BÖLÜM 3 - SÖZLEŞME ŞARTLARININ BELİRLENMESİ	22
3.1 Sözleşmenin konusunun tanımlanması	22
3.2 Çevresel teknik özellikler	25
3.3 Malzeme ve üretim yöntemlerinin belirlenmesi	28
3.4 Alternatiflerin değerlendirilmesi	29
3.5 Eko-etiketlerin ve YSA kıstaslarının kullanılması	30
3.6 Uygunluğun doğrulanması.....	32
BÖLÜM 4 - TEDARİKÇİLERİN VE HİZMET SAĞLAYICILARIN SEÇİLMESİ	33
4.1 Giriş	33
4.2 İhale dışı bırakma kıstasları	33
4.3 Seçim kıstasları	34
BÖLÜM 5 - TEKLİFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	37
5.1 İhale etmeye dair genel kurallar	37
5.2 Çevresel ihale etme kıstaslarının uygulanması.....	40
5.3 Yaşam döngüsü maliyetleme (YDM)	42
BÖLÜM 6 - SÖZLEŞMENİN UYGULANMASINA İLİŞKİN HÜKÜMLER	46
6.1 Sözleşme maddelerine ilişkin kurallar.....	46
6.2 Malların tedariğine yönelik sözleşmenin uygulanmasına ilişkin hükümler	47
6.3 Yapım işleri veya hizmetlerin tedariğine yönelik sözleşmenin uygulanmasına ilişkin hükümler	47
6.4 Sözleşmeye uygunluğun izlenmesi	48
BÖLÜM 7 – ANA YSA SEKTÖRLERİ.....	49
7.1 İnşaat.....	49
7.2 Gıda ve yiyecek içecek hizmetleri	50
7.3 Elektrik	51
7.4 Kereste	52
EK – İLGİLİ MEVZUAT VE POLİTİKA	53

Giriş

Yeşil Satın Alım (YSA), Avrupa Komisyonu'nun Daha İyi Bir Çevre için Kamu Alımları başlıklı bildiriminde "aynı temel işleve sahip mal, hizmet ve yapım işleri arasında, yaşam döngüsü boyunca benzerlerine kıyasla daha az çevresel etkisi olan mal, hizmet ve yapım işlerinin kamu idareleri tarafından satın alınma süreci," olarak tanımlanır.¹

YSA gönüllü bir araçtır, dolayısıyla hangi ölçüde uygulanacağını üye ülkeler ve kamu idareleri belirleyebilir. AB ihale direktiflerinin² hayata geçirilmesi için belirlenen eşiğin hem altındaki hem üstündeki ihalelere uygulanabilir.

Bu el kitabı, kamu idarelerinin YSA'yı başarılı bir şekilde planlamasına ve uygulamasına yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Avrupa Birliği hukukunun sunduğu olanakları kolay anlaşılır bir şekilde açıklar; sözleşmelerin yeşil hale getirilmesi için basit ve etkin yaklaşımlara yer verir. Pratik nedenlerden dolayı bu el kitabında, bir ihale prosedürünün mantığı ve yapısı izlenmiştir. Ayrıca AB genelinde, kamu idareleri tarafından gerçekleştirilmiş yeşil satın alım örneklerine yer verilmektedir.³

Bu el kitabı kamu idareleri için hazırlanmış olmakla birlikte, fikir ve yaklaşımlar şirket alımlarında da uygulanabilir. Ayrıca tedarikçilere ve hizmet sağlayıcılara – özellikle küçük ve orta bütçeli işletmelere (KOBİ) – kamu alımlarında giderek yaygınlaşan çevresel şartları daha iyi anlamaları konusunda yardımcı olacaktır.

Avrupa'daki birçok kamu idaresi, satın alma kararlarına çevresel ve sosyal kısıtları dahil etmekte ve sadece YSA'yı değil aynı zamanda SSA'yı (Sürdürülebilir Satın Alım) da uygulamaktadır. Bu el kitabı, özel olarak ihalenin çevresel yönlerini ele almaktadır. Avrupa Komisyonu ayrıca, 2011 yılında Toplumsal Alım: Kamu Alımında Toplumsal Unsurların Dikkate Alınması Kılavuzu'nu⁴ yayımlamıştır.

image: Solarsen / dreamstime.com

Neden yeşil satın alım?

Kamu idareleri, her yıl yaklaşık 2 trilyon avro (AB'nin GSYİH'nın %19) harcamaları ile Avrupa'daki ana tüketicilerdir. Alım güçlerini, daha az çevresel etkisi olan mal, hizmet ve yapım işlerini tercih ederek kullandıkları takdirde; yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası sürdürülebilirlik hedeflerine büyük katkı sağlayabilirler.

Yeşil sözleşme örnekleri

- Enerji verimli bilgisayarlar
- Sürdürülebilir keresteden yapılmış ofis mobilyaları
- Az enerji tüketen yapılar
- Geri kazanılmış kağıt
- Çevre dostu temizlik ürünleri kullanan temizlik hizmetleri
- Elektrikli, hibrid ya da düşük salımlı araçlar
- Yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektrik

image: svch

¹ COM (2008) 400, sayfa 4

² Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktif 2004/17/EC ve 2004/18/EC

³ Kılavuzun içeriği dikkatli bir şekilde incelenmiştir. Ancak, Avrupa Komisyonu kılavuzda yer alan uygulama örnekleri ve portallar ile ilgili her hangi bir sorumluluk veya yükümlülük kabul etmez.

⁴ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6457&langId=en>

YSA, yeşil ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi için sanayiye reel teşvikler sağlayarak, özellikle kamu alımlarının piyasadaki payının büyük olduğu, inşaat, sağlık hizmetleri veya toplu taşıma gibi sektörlerde yenileşmenin (inovasyon) başlıca itici gücü olabilir.

Sadece sözleşmedeki satın alma fiyatı değil, ürünün eksiksiz yaşam döngüsü maliyetleri de göz önüne alındığında YSA kamu idarelerine mali anlamda tasarruf olanağı da sunar. Örneğin, az enerji harcayan ve su tasarrufu sağlayan ürünler satın almak hizmet faturalarını önemli ölçüde düşürmeye yardımcı olabilir. Ürünlerde tehlikeli maddelerin azaltılması ise bertaraf maliyetlerini düşürebilir. YSA uygulayan idareler, değişen çevresel zorluklar karşısında daha donanımlı olacak; ve sera gazı salımlarının azaltılması, enerji verimliliği gibi siyasi ve bağlayıcı hedefler ile diğer çevre politikaları açısından hazırlıklı hale gelecektir.

image: Mouchet / dreamstime.com

Yasal çerçeve

Kamu alımları için yasal çerçeve, Avrupa Adalet Divanı'nın yorumladığı şekli ile, Avrupa Birliği İşleyişine İlişkin Antlaşma (bundan sonra Antlaşma) ile AB İhale Direktifleri¹⁰ hükümleri tarafından tanımlanmıştır. Uluslararası düzeyde AB, Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) Genel Kamu Alımları Anlaşması'nın (GKAA) koşullarına bağlıdır.

Yukarıda belirtilen çerçeve, kamu sözleşmelerinin ihale edilmesine dair bir dizi kural ve ilke ortaya koymaktadır. Bu çerçeve dâhilinde, bu el kitabında da açıklandığı üzere, çevresel hedefler çeşitli şekillerde hayata geçirilebilir.

YSA'nın yararları

- Viyana şehri, 2004-2007 döneminde yürüttüğü EcoBuy programı ile 44.4 milyon avro tasarruf ve 100,000 tondan fazla CO₂ azaltımı sağlamıştır.⁵
- Tüm kamu idareleri yeşil kistaslar içeren ulusal Sürdürülebilir Satın Alım Kistaslarını uyguladığı takdirde sadece Hollanda'da 3 milyon ton CO₂ azaltımı sağlanacaktır. Kamu sektörünün enerji tüketimi ise %10 azalacaktır.⁶
- Avrupa'daki tüm alımlar Kopenhag Şehir Kurulu ve İsveç İdari Kalkınma Ajansı'nın izinden gittiği takdirde enerji tüketimi yaklaşık 30 terawatt saat azaltılacaktır - bu da yaklaşık dört nükleer reaktöre eşdeğerdir.⁷
- Olası etkileri parasal değerlerle ortaya koyan bir maliyet-fayda analizine göre, İngiltere'de tüm merkezi resmi daireler ve icracı kurumlar Hükümet Alış Standartları'nı (YSA Kistasları) uyguladığı takdirde 40.7 milyon sterlin (47.2 milyon avro) tasarruf sağlanabilir.⁸
- Tüm AB ülkeleri Finlandiya'nın Turku şehrinde aydınlatma ve ofis cihazları için uygulanan çevresel kistasları benimsediği takdirde, elektrik tüketiminde %50, CO₂ salımlarında ise yıllık 15 milyon ton azalma sağlanacaktır.⁹

5 Klimaschutzprogramm "ÖkoKauf Wien" spart CO₂ und Geld (City of Vienna, 2008), <http://www.wien.gv.at/rk/msg/2008/0326/011.html> bağlantısından ulaşılabilir.

6 De impact van het programma duurzaam inkopen anno 2011, sayfa 4'de (Hollanda Altyapı ve Çevre Bakanlığı, 2011)

7 Green procurement makes a difference: Prime examples from the Nordic countries (Nordic Council, 2009), <http://www.norden.org/da/publikationer/publikationer/2009-740> bağlantısından ulaşılabilir. Uygulanan kriterler enerji tüketimi, gürültü, geri dönüşüm ve tehlikeli maddeler ile ilgilidir.

8 11 sene odaklı net bugünkü değer, en iyi tahmin, Revised Government Buying Standards for Furniture: Impact Assessment, sayfa 23 (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2010), <http://sd.defra.gov.uk/documents/20100607furniture-ia.pdf> bağlantısından ulaşılabilir. Tasarruflar malzemelerin tamir, tekrar imal ve geri dönüşümünde yeterliliğin ve mobilyaların yeniden kullanımının artması, sera gazı salımı ve atık azaltımı ile desteklenmektedir.

9 Green procurement makes a difference: Prime examples from the Nordic countries (Nordic Council, 2009), sayfa 5.

10 Direktif 2004/17/EC ve 2004/18/EC (bundan sonra "satın alım direktifleri")

Sektörel mevzuat

Sektöre özel AB mevzuatı, uygulanması gereken asgari enerji verimliliği standartları gibi bazı mal ve hizmetlerin alımında uyulması gereken yükümlülükleri tanımlar. Zorunlu yükümlülükler şu anda aşağıdaki sektörler için geçerlidir:

- **Ofis BT(bilişim teknolojileri) ekipmanları** - Merkezi hükümet idareleri tarafından satın alınan BT ürünleri, AB Energy Star Yönetmeliği'nde öngörülen asgari enerji verimliliği şartlarını karşılamak zorundadır (Ofis ekipmanları için topluluk enerji verimliliği etiketleme programına dair Yönetmelik No 106/2008)¹¹
- **Kara ulaşım araçları** - Tüm ihale makamları araçların enerji tüketimini ve çevresel etkilerini, ihale sürecinin bir parçası olarak dikkate almalıdır. Ömür boyu işletim maliyetlerini hesaplamak için yaygın bir yöntem bulunmaktadır (Temiz ve enerji verimli kara ulaşım araçlarına dair AB Direktifi 2009/33/EC)

- **Binalar** - En geç 2013'ten itibaren, inşa edilecek tüm binalarda ve büyük yenileme projelerinde asgari enerji performans şartlarına uyulması gerekecektir.¹² 1 Ocak 2019'dan itibaren kamu idarelerine ait ve bu idareler tarafından kullanılan tüm yeni binalar sıfıra yakın enerji harcayan binalar olmalıdır (Binaların enerji performansına dair AB Direktifi 2010/31/EC (değişiklik)).

Bunlara ek olarak, bazı üye ülkeler belirli sektörler ya da sözleşme türleri için zorunlu YSA standartları yaratan kurallara sahiptir. Bu kanunları değerlendirmek bu el kitabının kapsamına girmemekle birlikte tedarikçiler güncel ulusal şartlardan haberdar olmalıdır.

AB politikasında Yeşil Satın Alım

YSA'nın bir dizi AB politika ve stratejisinde onaylanmış olması, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, sürdürülebilir tüketim ve üretim için davranışsal değişikliklerin yapılması ve yeniliğin teşvik edilmesi açısından potansiyelini göstermektedir. AB'nin akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme için stratejisi¹³, Avrupa 2020, YSA'yı bu büyümenin araçlarından biri olarak görmektedir.

Avrupa Komisyonu 2008 yılında, Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Eylem Planı¹⁴'nın bir parçası olarak YSA üzerine bir tebliğ yayınlamış¹⁵ ve AB genelinde YSA uygulamasını desteklemeye yönelik bir dizi tedbir geliştirmiştir. Temel özellikler bir sonraki sayfada özetlenmiştir.

YSA ile ilgili AB politikaları, stratejileri ve mevzuatın ayrıntılı bir listesi Ek'te verilmiştir.

¹¹ Satın Alım Direktifleri'nin uygulanması için olan eşğin üzerinde değeri olan tedarik sözleşmelerine uygulanır.

¹² "Büyük Yenileme" tamir edilen binanın asgari %25 yüzey kapsamının tamirini veya arazinin değeri göz ardı edilerek, tamir edilen binanın değerinin asgari %25'i maliyetindeki tamirleri kapsar (Madde 2(10)). Farklı bina tipleri ve bina unsurlarına dair enerji verimliliği gereksinimlerinin, ortak bir metodoloji takip edilerek 2013 yılına kadar Üye Ülkeler tarafından belirlenmesi gerekmektedir.

¹³ COM (2010) 2020 Europe 2020 – Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme için bir Strateji

¹⁴ COM(2008) 397 Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim ve Sürdürülebilir Sanayi Politikası Eylem Planı Tebliği

¹⁵ COM(2008) 400 Daha iyi bir çevre için Kamu Satın Alımları

AB düzeyinde YSA kaynakları¹⁶

• AB YSA kıstasları

İhale makamlarının daha yeşil ürün, hizmet ve yapım işleri belirlemelerinde ve alımlarında yardımcı olmak için, ihale belgelerine doğrudan eklenebilecek 18 ürün ve hizmet grubu için çevresel satın alım kıstasları geliştirilmiştir.¹⁷

Bu YSA kıstasları, güncel bilimsel verilerin, yeni teknolojilerin, piyasadaki gelişmelerin ve mevzuattaki değişikliklerin değerlendirilebilmesi için düzenli olarak gözden geçirilmekte ve güncellenmektedir.

• Yardım Masası

Avrupa Komisyonu, YSA hakkında bilgi yaymak ve paydaşların sorularına cevap vermek için bir Yardım Masası kurmuştur. İletişim detaylarına YSA web sitesinden ulaşılabilir: <http://ec.europa.eu/environment/YSAs/helpdesk.htm>

• İzleme

Avrupa Komisyonu, tüm yönetim düzeylerinde YSA uygulamalarının izlenmesini amaçlayan çeşitli çalışmalar yapmıştır. Yedi ülkedeki uygulamaları inceleyen en son çalışma 2009 yılında yayınlanmıştır - Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Hollanda, İsveç ve İngiltere. Çalışmanın sonuçlarına YSA web sitesinden ulaşılabilir: http://ec.europa.eu/environment/YSAs/studies_en.htm

Bir başka izleme çalışması 2011 yılında sürdürüldü

• Bilgi

YSA web sitesi YSA uygulamasının pratik ve politik yönlerine dair ana bilgi merkezidir. Çevresel hususlara dair kaynakların bağlantılarının yanı sıra yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde YSA ile bilgiler içerir. Bunlar arasında YSA üzerine en son haberlerin ve etkinlikleri içeren Haber-Uyarıları, Sıkça Sorulan Sorulara (SSS) verilen yanıtların listesi, ana terimler ve kavramlar sözlüğü, çalışmalar, eğitim malzemeleri ve okumakta olduğunuz bu el kitabı bulunmaktadır. Bütün bu kaynaklar web sitesinden indirilebilir: <http://ec.europa.eu/environment/YSAs>

Ulusal ve yerel eylemler

Ulusal düzeyde, çoğu AB ülkesi, yeşil (ya da sürdürülebilir) kamu alımları için bir dizi eylem ve destek tedbirlerine yer veren YSA veya SSA Ulusal Eylem Planı (UEP) yayınlamıştır.¹⁸ Çoğu ülke tüm alımlar veya belli ürün ve hizmet grupları için YSA ya da SSA hedefleri belirlemiştir.

image: scchu

Bir dizi ülke ve bölge aynı zamanda YSA veya SPP kıstasları geliştirmiştir. Bunların birçoğu AB YSA kıstaslarına benzer olmakla birlikte özel koşullara dair ya da kıstasları geliştiren idarelerin önceliklerini yansıtan değişiklikler olabilmektedir. Kıstasların çoğu, eğer mevcutsa, yaşam döngüsü yaklaşımı (YDY) verilerine, eko-etiketlere ve bunların dayandığı kanıtlara dayanmaktadır.¹⁹ Bu kıstasların ve bunlara eşlik eden rehber metinlerin çoğuna AB YSA web sitesinden ulaşılabilir.

Yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki ihale makamları da bireysel olarak yeşil ve sürdürülebilir satın alım uygulamalarını benimsemiştir. Bazı durumlarda eylemleri UEP'leri etkilemiş ya da diğer üye ülkelere örnek teşkil etmiştir. Bu tür örneklerin çoğuna bu el kitabında yer verilmiştir ve AB genelinde iyi uygulamalar sürekli olarak hayata geçirilmektedir. Bu örneklerin derlemesine şu adresten ulaşılabilir: http://ec.europa.eu/environment/YSAs/case_en.htm.

¹⁶ Lütfen AB Yeşil Kamu Satın Alımları portalını inceleyiniz: http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

¹⁷ AB Yeşil Kamu Satın Alımları kriterlerinin çevirisi tüm resmi AB dilleri için yapılmaktadır.

¹⁸ http://ec.europa.eu/environment/gpp/action_plan_en.htm

¹⁹ Evans, Ewing, Mouat ve Nuttall. Assessment and Comparison of National Green and Sustainable Public Procurement Criteria and Underlying Schemes (2010), http://ec.europa.eu/environment/gpp/studies_en.htm bağlantısından ulaşılabilir.

Yeşil satın alım: Ana hatlar

Bu el kitabı, satın alım sürecinin her aşamasına değinerek nasıl yeşil satın alım yapılacağını açıklar. Temel adımlar aşağıda sıralanmış ve bu adımlar hakkında daha fazla bilgi sağlayan bölümler belirtilmiştir.

- YSA'nın kapsamı ve olası yararları ile mevcut kaynakları tanıyın (→ Giriş).
- Kurumunuza uygun, açık tanımlar ve hedefler içeren bir YSA politikası belirleyerek sürece kendinizi adayın ve siyasi destek sağlayın (→ Bölüm 1).
- Varolan YSA kıstasları, eko-etiketler ve diğer kaynaklardan yararlanarak ele alacağınız ürün ve hizmet grupları için öncelikler belirleyin (→ Bölüm 1).
- Hedeflerinize ulaşmak için bilgi, eğitim, ağ oluşturma ve izleme faaliyetleri başlatın (→ Bölüm 1).
- Yeşil şartların seçtiğiniz mal ve hizmetlerin satın alım sürecini nasıl etkileyeceğini ve bunları yasal yükümlülöklere uygun olarak nasıl uygulayacağınıza ele alın (→ Bölüm 2).
- YSA için yaşam döngüsü maliyetlendirmesine dayalı bir olurluk incelemesi yaparak ve tedarikçileri dahil ederek piyasadaki ürün ve hizmetlere dair genel bir fikir sahibi olun (→ Bölüm 2).
- Sözleşmenin konusunu ve teknik şartnamesini, alacağınız mal, hizmet veya yapım işlerinin yaşam döngüsü boyunca yaratacağı çevresel etkilerini göz önünde bulundurarak tanımlayın (→ Bölüm 3).
- Uygun olduğu durumlarda, çevresel teknik kapasite veya çevre yönetim tedbirlerine dayalı seçim kıstasları uygulayın ve çevresel şartları ciddi şekilde ihlal eden teklif sahiplerini ihale dışı bırakın (→ Bölüm 4).
- Teklif sahiplerini, sizin belirlediğinizden daha yüksek çevresel performans taahhüt etmeleri için teşvik eden ihale etme kıstasları belirleyin ve bunları şeffaf bir şekilde uygulayın. Teklifleri

karşılaştırırken yaşam döngüsü maliyetlerini değerlendirin (→ Bölüm 5).

- Tedarikçi veya hizmet sağlayıcıları tarafından verilen çevresel taahhütlere vurgu yapan sözleşmenin uygulanmasına dair hükümler belirleyin ve bunlar yetersiz kaldığında uygun çareler geliştirin. Bu taahhütleri izlemek için bir sistem olmasını sağlayın (→ Bölüm 6).
- İnşaat, gıda ve yiyecek içecek hizmetleri, elektrik ve ahşap gibi yüksek etkili sektörlerin ihalelerinde uygulanacak YSA yaklaşımları tanımlayın (→ Bölüm 7).

Bölüm 1 – YSA'nın uygulanması

YSA'nın uygulanması ilk önce planlama gerektirir: kuruluşunuzda YSA'nın kapsamının, önceliklerin ve faaliyetler için gereken hedeflerin belirlenmesi, çalışanlara YSA ile ilgili eğitim verilmesi ve performansın izlenmesi. Bütün bu öğeler YSA politikasının bir parçası olabilir.

Bu bölümde sunulan yol gösterici hususlar, YSA uygulamak isteyen herhangi bir kamu idaresi tarafından kullanılabilir. Pek çok AB ülkesinde, belirlenen hedefler, öncelikli ürün grupları ve izleme şartları gibi bu ülkelerde YSA'nın uygulanmasındaki stratejik yaklaşım üzerinde etkisi olacak YSA UEP'leri hazırlanmıştır.

1.1 YSA Politikası

Avrupa'da birçok kamu otoritesi, ya bir YSA politikası oluşturmuş ya da diğer politikalar içinde YSA'nın uygulanmasını taahhüt etmiştir. YSA, bir kurum içindeki farklı birimler ve çalışanlar arasında etkin bir iş birliği gerektirir. Ayrıca yüksek düzeyde destek genellikle YSA'nın uygulama başarısını belirleyen önemli bir etmen olarak görülmektedir.

Bir YSA politikasının etkili olması için aşağıdakileri yerine getirmesi gereklidir:

- Açık hedefler, öncelikler ve zamanlama (bkz. Bölüm 1.2)
- Satın alma faaliyetlerinin kapsamının belirtilmesi (Tüm kurumu mu yoksa sadece belirli departmanları mı kapsayacak? Hangi ürün ve hizmet gruplarını kapsayacak?)
- Politikanın uygulanması için genel sorumlulukların belirtilmesi
- Performansın uygun bir şekilde izlenmesi için bir mekanizma olması (bkz. Bölüm 1.5)

YSA politikası, mevcut politika ve stratejiler ile uyumlu olmalıdır ve kullanıcılar, tedarikçiler ve yöneticiler gibi ana paydaşlarla ortak bir şekilde geliştirilmelidir.

Bir politika oluşturulduktan sonra, uygulamanın şartlarına yönelik, belirli görevleri, sorumlulukları ve programı içeren bir plan yapılmalıdır. Politika ve uygulama planına dair bilgi, mümkün olduğunca

Kıbrıs'ta YSA

2008 yılında Kıbrıs'ın en büyük ikinci belediyesi olan Strovolos Belediyesi, kurum içinde kullanılmak üzere bir YSA Eylem Planı ve kılavuzu hazırladı. Bu doğrultuda atılan ilk adım, belediye çalışanlarının YSA ve belirlenen hedefler konusunda eğitilmesi oldu. Belediyenin ihale belgeleri ve bunların değerlendirilmesinden sorumlu harici danışmanlar da sözleşmelerdeki teknik şartlardaki değişikliklere dair bir mektup ile bilgilendirildi. Şu ana kadar plan kapsamında alınan kararlara örnek olarak, bir şehir parkındaki aydınlatma yoğunluğunun azaltılması için pilot bir sisteme yönelik ihale düzenlenmesi ve davetiyelerin e-posta ile yollanması ile kağıt tüketiminin azaltılması verilebilir.

geniş bir çevreye, özellikle de en çok etkilenecek olan çalışanlara verilmelidir.

1.1.1 Çalışma grubu oluşturulması

YSA'nın uygulanması, kurum içerisindeki farklı birimlerin ve çalışanların katılımını ve iş birliğini gerektirir. Hem maliye, çevre ve satın almadan sorumlu çalışanlar hem de inşaat, enerji veya BT uzmanları büyük olasılıkla sürece dahil olacaklardır.

Birçok otoritede satın alma sorumlulukları yönetime dağılmış şekildedir. YSA politikası geliştirilirken, farklı departmanların temsilcilerinden oluşan bir çalışma grubu oluşturulması, önceliklerin ve hedeflerin

belirlenmesi ve eğitim ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, sürece dahil olan kişilerin bağlılığını güçlendirmeyi ve ihtiyaçların karşılanmasını sağlayacaktır.

1.2 YSA önceliklerinin ve hedeflerinin belirlenmesi

YSA'nın satın alım uygulamalarına dahil edilmesi bekleneneği üzere adım adım bir yaklaşım gerektirir. Bu yaklaşımlardan biri, başlangıçta odaklanacak dar bir ürün ve hizmet grupları aralığı seçmektir. YSA'ya katılım konusunda istekli olan departmanlar içindeki pilot faaliyetler başarılı uygulamaları görünür kılmayı ve daha geniş kabul görmesini sağlayabilir.

1.2.1 Önceliklerin belirlenmesi

Öncelikli olacak ürün, hizmet ve sektörleri tanımlarken en başta üç ana etmen göz önünde bulundurulmalıdır:

- **Çevresel etki** – Yaşam döngüsü boyunca çevresel etkisi büyük olan ürün (örn. filo araçları) veya hizmetleri (örn. temizlik hizmetleri) seçin.
- **Bütçe** – Otorite içerisinde maliyeti yüksek olan alanlara odaklanın.

- **Pazarı etkileme potansiyeli** – pazarı etkileme potansiyeli en yüksek olan alanlara odaklanın. Bu, sözleşmenin reddi veya görünürlüğüne ya da tedarikçinin kamu sektöründen müşterilere sahip olmaya verdiği öneme bağlı olabilir.

Sektörleri seçerken kararınızda etkili olması gereken bir dizi etmen daha vardır:

- **Siyasi öncelikler.** Kararla ilişkilendirilebilecek kentsel hava kalitesi, enerji/su tüketimi gibi belli yerel çevresel öncelikler ya da atık yönetimi, iklim adaptasyonu var mı?
- **Çevresel açıdan tercih sebebi olan alternatiflerin pazarda mevcut olması.** Mevcutta azaltılmış çevresel etki taahhüt eden uygun seçeneklerin olup olmadığını anlamak için pazar analizi yapılması yararlı olabilir.
- **Maliyet.** Daha yeşil alternatifler maliyet açısından nötr mü yoksa bütçenizi etkileyecek mi? 'Maliyet' değerlendirmesi, yaşam döngüsündeki tüm maliyetleri göz önünde bulundurmalıdır: Satın alma fiyatı, kullanım maliyetleri (enerji/su tüketimi, bakım) ve bertaraf maliyetleri (bkz. Bölüm 5.3).
- **Kıstasların kullanılabilirliği.** Birçok ürün ve hizmet grubu için geliştirilmiş yeşil satın alım kıstasları, çevresel performans özellikleri ve pazar analizine dair uzun araştırmalara gerek kalmadan ihalelere doğrudan dahil edilebilir. AB YSA kıstasları 18 ürün ve hizmet grubunu kapsamaktadır ve hem temel hem kapsamlı versiyonu bulunmaktadır (bkz. Bölüm 1.4.1). Ayrıca pek çok AB ülkesinde ulusal veya bölgesel kıstaslar da mevcuttur.
- **Görünürlük.** YSA faaliyetleriniz kamu, pazar, diğer ihale makamları ve kendi çalışanlarınız açısından ne kadar görünür olacak? Çevresel performansını iyileştirmek için bir çaba harcadığınızı fark edecekler mi? Bir yetkili tarafından kullanılan aracın tipi gibi yüksek profilli kişilerdeki değişiklikler ya da kantinde organik gıdalara geçiş yapmak YSA politikanız açısından farkındalık yaratmaya ve kurumunuzun imajının iyileştirilmesine yardımcı olabilir.

20 Bu etmenler Avrupa Komisyonu ve birçok AB Üye Ülkesi tarafından Yeşil Satın Alım kriterleri oluşturulmuş mal ve hizmet gruplarının seçiminde kullanılmıştır.

- **Pratik hususlar.** Yenilenmek üzere olan önemli sözleşmeler ya da belirli ürün/hizmet grupları ile yapılmış uzun erimli sözleşmeler var mı? Uygulama için elde olan zaman ve finansal kaynaklar nedir? Çevre ile ilgili konularda deneyimli ürün/hizmet grupları var mı?

1.2.2 YSA hedeflerinin belirlenmesi

Açık hedefler, ilerlemeyi değerlendirmek ve kurum içerisinde ve kamuya niyetlerinizi anlatmak için önemlidir. Hedefler şunlar olabilir:

- Genel satın alım hedefleri - örneğin, 2015 yılına kadar satın alımların %75'i (hem değer olarak hem de sayıca) YSA kıstaslarını içermelidir. Hedefler ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde farklılık gösterebilir.
- Belirli bir ürüne/hizmete yönelik hedefler - örneğin, 2013 yılına kadar okul kantinlerinde verilen yemeklerin %50'si organik olmalı ya da 2015 yılına kadar tüm temizlik hizmetleri AB Eko-etiket kıstaslarına uyan ürünler kullanılmalı.
- Operasyonel hedefler - örneğin, 2012 yılına kadar tüm satın alım personeli YSA eğitimi alacak veya YSA konusunda rehberlik intranet üzerinden tüm personel tarafından kullanılabilir olacak. Tüm personel kurumun iç ağı üzerinden YSA rehberliğine ulaşabilecek.

Satın alım hedefleri belirlenirken, yeşil satın alımın açık ve operasyonel bir tanımı olması önemlidir.

Üye ülkeler tarafından ulusal düzeyde belirlenen hedeflerin çoğu için, ulusal veya AB YSA kıstaslarının kapsanması hedeflerin yeşil olduğu anlamına gelir.

Flaman Hükümeti sürdürülebilir satın alımı hedefliyor

Belçika'daki Flaman Hükümeti, 2020 yılına kadar tüm kamu alımlarının belirlenen sürdürülebilirlik kıstaslarına uyması hedefini koymuştur. Bu hedefe ulaşılması için gereken adımlar, 2009-2011, 2012-2014, 2015-2017 ve 2018-2020 dönemlerini kapsayan bir dizi eylem planında belirlenmiştir. Her eylem planı, tüm kamu kuruluşlarının bu hedeflere ulaşabilmesi için rehberlik, kıstaslar ve izleme mekanizmaları içerecektir.

1.3 Eğitim ve rehberlik

YSA'nın başarıyla uygulanması için, çalışanların uygun pratik beceri ve bilgiye sahip olması ve bilgiye erişimlerinin olması gereklidir. Aşağıdaki konularda eğitim ve rehberliğe ihtiyaç duyulabilir:

- Çevresel hususlar nasıl ihale usullerine dahil edilir? (bkz. Bölüm 2-7)
- Çevresel kıstasları geliştirmek için nereden yardım alınabilir? (bkz. Bölüm 1.4 ve Bölüm 3)
- İhaleye girenlerin taahhüt ettikleri çevresel vaatlerin değerlendirilmesi ve doğruluğunun anlaşılması nasıl yapılır? (Bölüm 3.6 ve 5.2)
- İhale hazırlanırken yaşam döngüsü maliyetleri nasıl değerlendirilir? (bkz. Bölüm 5.3)

Bu kitapçık, bu konulara bir giriş mahiyetindedir ve daha fazla bilgi ya da rehberlik sağlayacak diğer kaynakları göstermektedir. Bununla birlikte YSA hakkında ayrıntılı bir eğitimin yerini tutamaz.

Birçok AB ülkesi ve bölgesi, tek başına eğitim modülü olarak ya da daha genel anlamda kamu satın alımları eğitimlerinin bir parçası olarak YSA eğitim programları sağlamaktadır.

Kuzey-Doğu İngiltere'de Yetenek Geliştirme

İngiltere'nin Kuzey Doğu İyileştirme ve Verimlilik Ortaklığı, kuzeydoğu bölgesi genelinde, tedarikçiler, ilgili memurlar (kıdemli personel dahil) ve yerel yönetimlerdeki seçilmiş politikacılara sürdürülebilir satın alım konusunda bütünlük eğitim vermiştir. Eğitimin temelini, bölgede denenilen ve zaman içinde yüzün üstünde bölgesel personele ulaşan, İngiltere'nin yeni ulusal 3 günlük sürdürülebilir satın alım eğitim modülü oluşturmaktadır. Buna ek olarak seçilen üyelere yarım günlük kurslar ve eğitmeni-eğit başlıklı bir kursun yanı sıra kereste ve ahşap satın alımı, yaşam döngüsü maliyetlendirme ve karbon ayak izi gibi daha özelleşmiş konularda oturumlar düzenlenmiştir.

Bazı kamu kurumları da YSA'nın kurumun satın alım faaliyetlerinde nasıl kullanılması gerektiği konusunda kılavuzlar hazırlamıştır. Bu rehberlik, örneğin belirli ürün ve hizmet grupları için uygulanması gereken YSA kıstaslarını kapsayabilir.

Kılavuzlar ve araçlar, genellikle ulusal düzeyde YSA ile ilgili web sitelerinde yer almaktadır ve bazı durumlarda ise ulusal YSA yardım masaları bulunmaktadır. 2008 yılında Avrupa Komisyonu, YSA eylem planının hazırlanmasına, YSA yasal çerçevesine ve YSA'nın uygulanmasına dair modülleri kapsayan bir rehberlik hazırlamıştır. Komisyon ayrıca 2010 yılında bir yardım masası kurmuştur ve kamu tedarikçileri için eğitim materyalleri üretmiştir.

Romanya YSA konusunda kamu satın alım görevlilerini eğitiyor

2009 yılında Romanya'da Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından bir YSA eğitim programı başlatıldı. Eğitimin amacı, YSA'nın çevresel faydaları hakkında bilinçlendirmek, ileri zamanlarda diğer kurumlardaki çalışanları eğitecek olan merkezi yönetimdeki bireylerin eğitimi ve YSA araç, yöntem ve doğru uygulamaların yaygınlaştırılmasıydı. Eğitim programının çıktıları arasında, ihale belgelerinde kullanılan yeşil kıstaslara dair bir rapor, merkezi yönetimdeki satın alım görevlilerinin oluşturduğu YSA odaklı bir ağ, Eğitimciler İçin YSA Kılavuzu ve 49 bireyin eğitimci olarak yetiştirilmesi sayılabilir.

1.4 YSA kıstaslarının kaynakları

'YSA kıstasları' terimi seçim ve ihale verilmesine dair kıstasların yanı sıra sözleşmelerin yeşil olmasına yardımcı olabilecek teknik özellikleri ve sözleşme performans maddelerini içerir. YSA kıstaslarına dair kaynakların belirlenmesi, YSA'nın uygulanmasında önemli bir adımdır.

1.4.1 AB YSA kıstasları

Giriş bölümünde belirtildiği gibi, AB düzenli olarak gözden geçirilen ve güncellenen bir dizi ürün ve hizmet grubu için YSA kıstasları geliştirmiştir. Kistalar, doğrudan ihale belgelerine eklenecek şekilde tasarlanmıştır ve doğrulama yöntemlerine dair bilgiler içerir. Bu kıstalar, tüm resmi AB dillerine çevrilmektedir.

Mevcut ürün ve hizmet grupları şunlardır: ²¹

- Fotokopi ve grafik kağıdı
- Temizlik ürünleri ve hizmetleri
- Ofis BT ekipmanı
- İnşaat
- Ulaşım
- Mobilya
- Elektrik
- Yiyecek ve içecek hizmetleri
- Tekstil
- Bahçe ürünleri ve hizmetleri
- Pencere, camlı kapılar ve tavan pencereleri
- Isı yalıtımı
- Sert zemin kaplamaları
- Duvar panelleri
- Kombine ısı ve enerji (KİE)
- Yol yapımı ve trafik işaretleri
- Sokak aydınlatması ve trafik lambaları
- İç mekan aydınlatması
- Cep telefonları

YSA kıstasları, kanıtlanmış verilere, mevcut eko-etiket kıstaslarına ve sektördeki, sivil toplumdaki ve üye ülkelerdeki paydaşlardan alınan bilgiye dayanır. Kanıtlanmış veriler, mevcut bilimsel bilgi ve veriyi kullanır, yaşam döngüsü yaklaşımını benimser ve ilgili konuları tartışmak ve fikir birliğine varmak için buluşan paydaşları dahil etmektedir.

AB YSA kıstasları, kapsanan her bir sektör için iki 'seviye'den oluşmaktadır:

- **Temel kıstaslar**, üye ülkelerdeki herhangi bir ihale makamı tarafından kullanılabilir ve ana çevresel etkileri ele alır. Bu kıstaslar, gösterilecek doğrulama çabasının veya maliyet artışının en az olmasını sağlamak üzere tasarlanmıştır.
- **Kapsamlı kıstaslar**, piyasada mevcut çevreye duyarlı ürünlerin en iyilerini satın almak isteyenler içindir. Bu kıstaslar, ek bir doğrulama çabası veya aynı işleve sahip diğer ürünlerle karşılaştırıldığında düşük seviyeli bir artış gerektirebilir.

Tüm AB YSA kıstasları, oluşturulmalarında dikkate alınan çevresel etkileri ortaya koyan teknik raporlar ile birlikte YSA web sitesinde bulunmaktadır (<http://ec.europa.eu/environment/gpp>). Kıstasları

yorumlama ve uygulama konularında YSA Yardım Masası'na başvurulabilir.

1.4.2 Kıstaslar için diğer kaynaklar

AB YSA kıstaslarına ek olarak, bir dizi uluslararası, ulusal ve bölgesel kurum geniş bir ürün ve hizmet grubu yelpazesini kapsayan kıstaslar geliştirmiştir. Bu kıstasları benimsemeye dair süreçler farklılık göstermekle beraber, çoğu AB YSA şemasına benzer. Bu kıstasların bazılarının bağlantıları, AB YSA web sitesinde bulunmaktadır.

1.4.3 Eko-etiketler

Eko-etiketler, bir ürün veya hizmet grubunun etiketi taşımak için gerçekleştirmesi gereken çevresel şartları belirlemiştir. Eko-etiketler, üçüncü bir tarafın (yani üreticiler ya da hizmet sağlayıcıların dışında) ürünü belgelemesini gerektirir. Satın alımda farklı şekillerde kullanılabilir ancak bir ürün veya hizmetin belli bir eko-etiket taşımasının şart koşulmasına izin verilmemektedir.

Özelliklerin belirlenmesinde eko-etiketlerin kullanılması ²², özelliklere uyumun doğrulanması ²³ ve çevresel özelliklere puan verme ²⁴, bu kitapçığın ilgili bölümlerinde ele alınmıştır.

²¹ 2011 yılında iç aydınlatma ve kağıt mendil ürün grupları için kriterler yayımlanacaktır.

²² (Bölüm 3.5)

²³ (Bölüm 3.6)

²⁴ (Bölüm 5.2.3)

Şu anda mevcut olan farklı eko-etiket türleri aşağıda özetlenmiştir:

Çok sektörlü, çok kıstaslı etiketler - Bunlar en yaygın ve YSA'da en çok kullanılan eko-etiket türleridir. Çok kıstaslı etiketler, ürün ya da hizmetin, hammaddelerin elde edilmesi, üretim ve dağıtım, kullanım aşaması ve bertaraf aşamalarını kapsayan yaşam döngüsü boyunca çevresel etkisine dair bilimsel bilgilere dayanır. Bunlar, söz konusu etiket için standartları belirleyen bir dizi başarılı/ başarısız kıstastan oluşur. Kapsanan her ürün veya hizmet grubu için farklı kıstas setleri oluşturulmuştur. Bu tür etiketlere örnek olarak AB Ecolabel (çiçek)²⁵, Nordic Swan²⁶ ve Blue Angel²⁷ verilebilir.

AB Ecolabel

AB Ecolabel 1992 yılında, işletmeleri çevreye duyarlı ürün ve hizmet pazarlamaya teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. Ecolabel verilen ürün ve hizmetler, tüketicilerin – hem kamu hem özel sektör - kolayca ayırt etmesi için çiçek logosu taşır. Günümüzde, kağıt, tekstil, temizlik ürünleri, yağlar, ev ve bahçe aletleri ve turistik konaklama gibi 28 ürün ve hizmet AB Ecolabel etiketini taşımaktadır. Farklı ürün ve hizmet grupları sürekli olarak listeye eklenmektedir.

performanslarına göre not verir. Örnekler arasında, enerji ile ilgili ürünleri enerji etkinliğine göre en etkin A+++'dan en az etkin olan G'ye kadar sınıflandıran AB Enerji Etiketleri bulunmaktadır.³⁰

Yukarıda listelenen tüm etiketler için geçerli kıstaslar kamuya açıktır.

1.4.4 Diğer Etiketler

Tek bir konuya özgü etiketler – Belli bir konuyla ilgili, örneğin enerji verimliliği, bir veya birden fazla başarılı/başarısız kıstasına dayanan etiketlerdir. Bir ürün bu kıstaslara uyduğu koşulda etiketi kullanabilir. Bu etiketler arasında, AB Organik etiketi ve ofis ekipmanları için Energy Star etiketi bulunmaktadır.

Sektöre özgü etiketler - Sektöre özgü etiketler, FSC (Orman Koruma Konseyi)²⁸ veya PEFC (Orman Sertifikasyonu Onaylama Programı)²⁹ tarafından verilen orman sertifikaları gibi orman sertifikalandırma şemalarını içerir.

Notlandırılmış ürün etiketleri - Bu etiketler, başarılı/başarısız kıstasını kullanmak yerine, ürünlere ya da hizmetlere söz konusu husustaki çevresel

1.5 YSA'nın izlenmesi ve gözden geçirilmesi

Hedeflere yönelik ilerlemeyi değerlendirmek, etkili bir izleme sistemini gerektirmektedir. Bu sistem, YSA kıstaslarını kullanan ihalelerin ve/veya yapılan sözleşmelerin kaydını tutmalıdır. İdeal olan, kullanılan sistemin verilen satın alım kararlarının çevresel etkilerine dair bilgi de vermesidir.

²⁵ Daha ayrıntılı bilgi için: <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel>

²⁶ Daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.svanen.se/en>

²⁷ Daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.blauer-engel.de/en>

²⁸ Daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.fsc.org>

²⁹ Daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.pefc.org>

³⁰ Daha ayrıntılı bilgi için: http://ec.europa.eu/energy/efficiency/labelling/energy_labelling_en.htm

Birçok AB ülkesi, ulusal YSA uygulamalarını izlemek için bilgi toplanmasında izlenecek prosedürleri de içerebilen programlar geliştirmiştir ya da geliştirme aşamasındadır.

Niceliksel ilerlemenin izlenmesinin yanı sıra YSA faaliyetlerinin niteliksel olarak da, karşılaşılan engellerin, hataları düzeltmek için yapılanların ve gerekli iyileştirme ile geleceğe dair hedeflerin değerlendirmesi yoluyla düzenli bir şekilde incelemesi tavsiye edilir.

Londra'da yeşil harcama izlemesi

Londra İtfaiye Teşkilatı, kurum içerisinde yeşil ürünlere yapılan harcamaların izlenmesi için kapsamlı bir sistem kullanmaya başladı. Kurumun elektronik satın alım sipariş yönetim sistemi (POMS), sipariş edilen ürünlerden yeşil olarak sınıflandırılanların miktarına dair bilgi toplamaktadır. POMS'dan geçmeyen daha büyük ölçekli alımlar da tek tek izlenmektedir. Ürünlerin yeşil olarak tanımlanması ve sınıflandırılması için AB YSA kıstasları, İngiltere Hükümeti Alış Standartları ve diğer eko-etiket kıstaslarından yararlanılmaktadır. Yeşil harcama genel harcama ile karşılaştırmalı olarak ölçülmekte ve üç ayda bir ulaşılabilecek hedefleri belirleyen yönetim kuruluna rapor verilmektedir. Yeşil ürünlere yapılan harcama, 2006-07 döneminde 215 000£ (250 000€) iken 2010-11 döneminde artarak £ 5,158,000 (€ 6,020,000) olmuştur.

Image: Wojtek Gunka / Flickr.com

1.6 Ağ oluşturma

YSA'nın uygulanmasında karşılaşılan sorunların birçoğu tüm kamu kurumları için geçerlidir ve diğer kurumlarla ağ oluşturma ve iş birliği sayesinde pek çok kazanç elde edilebilir. Örneğin, ihalede kullanılan çevresel kıstaslara ya da yeşil ürünlerin piyasadaki durumuna dair bilgi paylaşımı zaman ve emek tasarrufu sağlayacaktır.

Slovakya YSA hedeflerine yönelik gelişmeyi ölçüyor

Çevre Bakanlığı ve Slovak Çevre Ajansı, ülkenin YSA milli eylem planını izlemekle sorumludur. Bunun için yapılan bir anketin sonuçları her yıl değerlendirilmektedir. Bu anket, Slovak ihale makamlarına aşağıdaki konularla ilgili sorular yöneltmektedir:

- Toplam ihale sayısı ve değerleri
- Yeşil ihale sayısı ve değerleri ('yeşil' temel AB YSA kıstaslarına uyumlu olarak tanımlanmıştır)
- Uygulanan özel çevresel şartlar (örneğin eko-etiket kıstasları, çevre yönetim sistemleri, AB Enerji Etiket)

2010 yılında en çok talep edilenler atık yönetimi, geri dönüşümlü malzemeler, azaltılmış enerji tüketimi, gürültü azaltma ve tehlikeli maddelerin daha düşük seviyelerde kullanılması olmuştur.

Ulusal veya bölgesel düzeyde yeşil ve sürdürülebilir satın alımlara yönelik birçok ağ oluşturulmuştur. Örneğin, Hollanda'daki PIANOo ağı (<http://www.pianoo.nl>), Fransa'da batı bölgesinde faaliyet gösteren ağ (<http://www.reseaugrandouest.fr>) gibi tedarikçilerin uzmanlıklarını paylaştığı bir platformdur. Avrupa düzeyinde ise Procura + Kampanyası, YSA deneyimlerinin sınır ötesi paylaşılmasını amaçlamaktadır ve bireysel katılımcılara yerel uygulamalarda destek vermektedir (<http://www.procuraplus.org>).

Ulusal ve uluslararası YSA/SSA hakkında daha fazla bilgiye YSA web sitesinden ulaşılabilir.

Bölüm 2 - Satın alım süreci

Özet

- **Kamu ihalelerinde en uygun fiyatlı ürün ya da hizmetin satın alınması ve ihale usullerinde adil olunması zorunludur. Paranın karşılığı çevresel kaygıları da içerebilir. Adil olmak ise eşit fırsat ve şeffaflık sağlanmasıdır.**
- **Hazırlık aşaması çok önemlidir. Çevresel hedeflere ulaşmak için ihalenin ilan edilmesinden önce kapsamlı analiz ve planlama yapılması önemlidir.**
- **Piyananın planlarınız hakkında önceden bilgilendirilmesi, tedarikçilere hazırlamaları için olanak sağlar. Piyasa ile iletişimde olmak satın alım yapacakların alternatif çözümler hakkında bilgi sahibi olmasına olanak verir.**
- **Yaşam döngüsü maliyetleme, ortak tedarik, çerçeve anlaşmalar veya enerji performans sözleşmeleri, örneğin, YSA ile sağlanan maliyet tasarrufunu ya da daha düşük yatırım engellerini görünür kılar.**

image: leongochart / iStockphoto.com

2.1 Giriş

Dikkatli bir şekilde uygulanmadığı takdirde, bir YSA politikası, uygulamada hangi prosedürün izleneceği, hangi kriterlerin uygulanacağı, nasıl uygun şekilde değerlendirileceği ve çevresel taleplere nasıl cevap vereceği konusunda aksaklıklar yaşayabilir.

2.2 Kamu alımlarının temel ilkeleri

Kamu alımları, kamunun sağlamakla sorumlu olduğu mal, hizmet ve yapım işlerini sunmak için arz ile talebi eşleştirmesidir. İki temel ilke geçerlidir:

- Paranın karşılığı
- Adil davranmak

Paranın karşılığı

İhale makamları, satın aldıkları her şeyde vergi mükelleflerinin parasının karşılığını almak zorundadır. Paranın karşılığı, yalnızca en düşük teklifin seçilmesi anlamına gelmez. Belirlenen gereksinimleri, ki bunlara çevresel gereksinimler de dahildir, en uygun maliyetle karşılayan çözümü bulmak anlamına gelir. En iyi değer, sadece mal ve hizmetlerin maliyetini ölçmekle kalmaz, aynı zamanda kalite, verimlilik, etkinlik ve amacına uygunluk gibi etmenleri de göz önünde bulundurur. Çevrenin korunması bu etmenlerden biri olabilir ve sözleşmenin imzalanmasında diğer etmenlerle eşit derecede etkili olabilir.

Adil davranmak

Adil davranmak, kamu alım direktiflerini ve bu direktiflere dayanan ulusal mevzuatın temelini oluşturan iç piyasa ilkelerinin uygulanması anlamına gelmektedir. Bunların arasında en önemlileri:

- **Ayrımcılık yapmamak** - İhale makamları, tüm AB ülkelerinin ve aynı haklara sahip diğer ülkelerin sözleşmeye eşit erişimini sağlamalıdır.³¹

31 Bu yükümlülük, Dünya Ticaret Örgütü Hükümet Satın Alım Anlaşması kapsamındaki ülkelerdeki işletmeciler için geçerlidir. Bu ülkelerin listesine ulaşmak için: http://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/memobs_e.htm

- **Eşit muamele** – Benzer durumlarda farklı davranılmaması ve objektif bir değerlendirme ile doğru bulunmadığı koşullarda, farklı durumlarda benzer davranılmamasıdır. Örneğin, bütün ihaleye girenler için aynı son teslim tarihi ve aynı bilgi verilmelidir. Fakat, farklı fiyat teklifi verenler, maliyet değerlendirmesinde farklı notlar almalıdır.
- **Şeffaflık** - İhale fırsatlarının rekabetin sağlanması için yaygın bir şekilde ilan edilmelidir. Satın alım karar süreci de şeffaf olmalıdır; ihale makamının yaptığı seçimde haksız veya keyfi davranması riskini ortadan kaldırmalıdır. İhale makamları, reddetme sebeplerini başarısız sonuç alan tüm teklif sahipleri ile paylaşmakla yükümlüdür.³²
- **Orantılılık** - Bir ihale sürecinde alınan önlemlerin, hedeflere uygun olması ve bu hedeflere ulaşmak için gerekenden fazlasının yapılmaması anlamına gelir.

image: OZinOH / Flickr.com

2.3 Usul seçimi

Her satın alım usulünde hazırlık aşaması çok önemlidir. Usul seçiminde çevresel kriterlerin veya şartların hangi aşamada dahil edilebileceğini değerlendirmek gerekir.

Örneğin:

- **Açık ihale** usulünde, herhangi bir ekonomik aktör teklif verebilir. Belirlenen başarılı/başarısız olma şartlarını sağlayan tüm teklif sahiplerinin teklifleri değerlendirmeye alınacaktır. Bu sayede, azami sayıda potansiyel olarak çevre dostu çözümlerin arasından seçim yapılabilecek olsa da ihaleye davet edilecekleri, örneğin çevresel teknik kapasitelerine dayanarak seçmek mümkün olmayacaktır. Bu usulün bir avantajı kısa sürede yapılabilmesidir.
- **Sınırlı ihale** usulünde hem çevresel teknik kapasiteyi bir önceki aşamada belirlemek hem de ihaleye çağrılacak tekliflerin sayısını sınırlandırmak mümkündür. Yeterli sayıda uygun aday olduğu takdirde en az beş teklifi ihaleye davet etmelidir.³³ Bu aşamalı usul, şartname, ihalenin verilme ölçütleri ve taahhüdün yerine getirilmesinde hedeflenen çevresel performans düzeyini belirlemede kolaylık sağlayabilir. Ancak tekliflerin sayısını sınırlandırıldığı için yüksek çevresel performans sunan tekliflerin değerlendirmeye alınmaması olasıdır.
- **Müzakereli ve rekabetçi diyalog** usulleri, kamu idareleri tarafından özel durumlarda kullanılabilir.³⁴ Bu usuller, açık ve sınırlı ihale usullerinde bulunmayan esnek unsurlara olanak verdiklerinden YSA bağlamında bazı avantajlar sunabilir. Özellikle çevresel gereksinimlerin maliyet üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılmasını ve kontrol edilmesini sağlamaktadır. Ancak en iyi sonuçların elde edilmesi için her iki usulde de tedarikçilerle kurulan ilişkide belli bir beceri ve deneyim sahibi olunması gerekmektedir. Rekabetçi diyalog, özellikle karmaşık alımlarda, örneğin ihale makamı objektif olarak ihtiyaçlarını karşılayacak teknik yolları belirleyemediğinde kullanılabilir.

³² Direktif 2004/18/EC, Madde 41(2)

³³ Direktif 2004/18/EC, Madde 44(3)

³⁴ Bu usullerin uygulanabileceği durumlar için Direktif 2004/18/EC, Madde 21, 29, 30 ve 31'i inceleyiniz. Direktif 2004/17/EC kapsamındaki ihale makamları bu usulleri genel olarak uygulayabilir.

Bu usul, seçilen katılımcıların daha sonraki aşamalarda sunduğu çözümler ile ekonomik olarak en avantajlı teklifin seçilmesini sağlar.³⁵

Sosyal konut – Finlandiya’da ‘pasif ev’ standardını yakalamak

VASO, kar amacı gütmeyen ve güneybatı Finlandiya’da bazı belediyelerin adına sosyal konut alımı yapan bir şirkettir. 2010 yılında, Naantali’de inşa edilecek 37 konut için rekabetçi diyalog usulü ile alım yaptı. Bu sayede seçilen katılımcılar ile bir dizi çevresel koşulun ve kullanıcı gereksiniminin karşılanması sağlandı.

Yukardaki usullerin her biri yeşil kıstasların dahil edilebileceği aşamalar sunmaktadır:

- Konu ve teknik şartnameler
- Seçim kıstasları (dışlama kıstasları, mali kapasite ve teknik kapasite ölçütleri)
- İhalenin verilme kıstasları
- Taahhüdün yerine getirilme şartı

Bu kitapçık, yukarıda belirtilen aşamaların her birini bir bölümde ele alarak yapılacak seçimlerde çevresel kıstasların dahil edilme yollarına değinmekte ve pratik örnekler ve öneriler sunmaktadır.

image: reyes / fotolia.com

2.4 Piyasaya danışılması

Hangi usulün kullanılacağına ve çevresel kıstasların yukarıda özetlenen kısımlara en iyi nasıl dahil edileceğine karar verirken piyasayı tanımak önemlidir - ör. daha yeşil seçeneklerin piyasadaki durumu, maliyeti ve olası pratik uygulamaları.

Basit bir çevrim içi pazar araştırması bazı temel bilgilere ulaşmakta yararlı olabilir.³⁶ Piyasaya dair daha ayrıntılı bilgi elde etmek için ihaleden önce potansiyel tedarikçiler ile iletişime geçilebilir. Bu özellikle iddialı çevresel gereksinimlerin karşılanması istenildiğinde ya da piyasada nispeten tanınmayan yenilikçi çözümler arandığında yararlı olabilir.

Satın alım direktifleri, tedarikçiler ile “teknik diyalog” kurularak ihale belgelerinin hazırlanmasında kullanılabilecek tavsiyeler alınmasını sağlar.³⁷ Bu süreç şeffaf ve ayrımcı olmayan bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Diyalog sonuçları (nihai ihale belgeleri), katılan tedarikçilerden hiçbirine haksız avantaj sağlamamalıdır.

Bask bölgesindeki mobilya tedarikçileri ile diyalog

2006 yılında IHOBE (Bask Çevre Yönetimi Kurumu), çevresel kıstasların geliştirilmesi ve piyasayı gelecekte yapılacak bir ihaleye hazırlamak için bir grup mobilya tedarikçisi ile açık diyaloga girmiştir. IHOBE şu anda ilgili tedarikçilere açık olan ve gelecekte yapılacak ihalelerde uygulanacak çevresel kıstasların sunulduğu ve tartışıldığı seminerler düzenlemektedir.

35 Direktif 2004/18/EC, Madde 29. Rekabetçi diyalog usulleri ile ilgili daha ayrıntılı bilgiye Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan açıklama notundan ulaşılabilir: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/explan-notes/classic-dir-dialogue_en.pdf

36 Adalet Divanı, Stadt Halle davasında ‘piyasanın ön hazırlık araştırması olan veya tamamen hazırlık amaçlı olan ve ihale etme usullerini kapsayacak şekilde ihale makamının görüşlerini oluşturan fiiliyetlerin yargısal denetime tabi olmadığını belirtmiştir.

37 Direktif 2004/18/EC, Takrir (8)

Çevresel kısıtları olan ihaleler hakkında piyasanın önceden bilgilendirilmesi tavsiye edilir. Bu tedarikçilerin şartları yerine getirmek için yeterli zamana sahip olmalarını sağlayacaktır. Bunu yapmanın bir yolu, Bilgi İlanı (PIN) yayınlamaktır. Ayrıca web sitenizde bilgilere yer verebilir ya da ilgili tedarikçiler için bir bilgilendirme buluşması düzenleyebilirsiniz.

2.5 YSA için Olabilirlik incelemesi

YSA, yüksek çevresel standartlar uygulamak için yapacağı olabilirlik incelemesine yardım edecek, finansal etkinliğe katkıda bulunduğu kabul gören, bir dizi satın alım aracı kullanabilir.

Bu yaklaşımlar:

- **Yaşam döngüsü maliyetleme (YDM)** - İhale kararları genellikle alım fiyatı üzerinden yapılmaktadır. Ancak birçok ürün ve iş için, kullanım ve bertaraf masrafları da son derece önemli olabilir - örneğin, tehlikeli maddelerin enerji tüketimi, bakımı, bertarafı. Yaşam döngüsü maliyetlerinin satın alım sırasında dikkate alınması ekonomik açıdan anlamlıdır. Satın alım fiyatı, enerji ve bakım maliyetleri tek bir kurum içinde farklı departmanlar tarafından ödenebildiği için, satın alım usullerindeki YDM büyük olasılıkla kurumlar arası iş birliği gerektirecektir. YDM hakkında daha fazla bilgi Bölüm 5'te ve AB YSA sitesinde bulunmaktadır. (<http://ec.europa.eu/environment/YSAlcc.htm>).

Ticaret öncesi satın alım – yenilik satın alma

Piyasada gereksinimlerinizi karşılayan bir çözüm olmadığı durumlarda, en uygun çözümün belirlenmesine yardımcı olacak araştırma-geliştirme (Ar-Ge) hizmetlerini almak bir seçenek olabilir. Ticaret öncesi satın alım (TÖSA), AB Direktifi 2004/18/EC 16. Madde (f) koşullarını sağladığı sürece, Ar-Ge hizmetlerinin alınması için ihale makamları tarafından kullanılabilir bir yaklaşımdır.³⁸ Bir dizi şirketten fizibilite çalışmaları, tasarım ve prototip isteyerek en iyi çözümlerin aşamalı olarak belirlenmesine yardımcı olur. Sonuçta geliştirilen çözüm ya da çözümlerin satın alımı, olağan kamu ihale usulleri ile gerçekleştirilmelidir.

Image: Mark Hilsen / ICL

Yeşil Badanalama'dan kaçınma

Kendilerini yeşil ya da sürdürülebilir olarak pazarlayan şirketlerin sayısı giderek artmaktadır ancak bu iddianın zaman zaman kanıtlanmadığına tanık olmaktadır. Örneğin, tedarikçiler aşırı düzeyde enerji verimliliği iddiasında olabilir ya da yeşil olma iddiası ile nispeten minör bir çevresel etkiye odaklanabilir. Bu nedenle aşağıdaki hususlar önemlidir:

- İhale verilmeden önce amaçlanan satın alımın çevresel etkilerinden haberdar olma
- Teknik şartnamenin, ürünün yaşam döngüsündeki çevresel etkilerine dayanması (ör: eko-etiket)
- Tedarikçiden iddia edilen çevresel performansa dair kanıt istenmesi (bkz. Bölüm 3.6).

38 Henüz ticarileşmemiş satın alımlar için COM (2007) 799 Pre-commercial Procurement: Driving innovation to ensure sustainable high quality public services in Europe'u inceleyiniz.

- **Ortak satın alım** - Ortak satın alım, bir grup kamu idaresinin toplu alım, düşük idari maliyetler ve çevresel, teknik ve piyasaya dair ortak bir bilgi havuzunun oluşturulması yoluyla, satın alım faaliyetlerini tasarruf amaçlı bir araya getirmesi anlamına gelir. Bu tip alım, özellikle çevresel becerilerin ve yeşil ürün ve hizmetlere dair piyasa bilgisinin sınırlı olabildiği YSA açısından yararlı olabilir. Ortak satın alma, örneğin, kamu idarelerinin adına bölgesel veya ulusal düzeydeki merkezi alım organlarının ihale yürütmesi olarak gerçekleştirilebilir.
- **Enerji Performans Anlaşması (EPA)** - EPA, bina sahibi ve kiracısı (kamu otoriteleri de dahil) arasındaki sözleşmeye dayalı düzenlemedir ve bir Enerji Hizmeti Şirketi (ESCO) binaların enerji verimliliğini artırmak için çalışır. Yatırım maliyetleri genellikle ESCO veya bankalar üçüncü bir kişi tarafından karşılanır. Bu sebeple, kamu idaresinin bu iş için herhangi bir harcama yapması gerekmez. Genellikle enerji tasarrufu sağlama garantisi verme suretiyle ücreti ESCO alır. Anlaşma sürecinin belirlenmesinin ardından, binada yapılan enerji verimliliği yenileme çalışmalarından elde edilen tasarruf kamu otoritesine geri döner. Enerji performans akdi sözleşmeyi yatırımcılar için daha çekici kılmak adına, genellikle bina gruplarını kapsayacak şekilde yapılır

Styria'da ortak enerji performans akdi

Avusturya kenti Styria'da bir grup yerel yönetim 2001 yılında ortak enerji akdinin konusu olarak enerji tüketiminin azaltılacağı 21 tane bina belirledi. Binalar satın alım için iki havuzda toplandı. Seçilen hizmet sağlayıcı, 12 yıllık sözleşme döneminde %15-44'lük enerji tasarrufu taahhüt etmiştir. Faaliyetin ortak yürütülmesi, enerji şirketlerinin düşük enerji maliyetli daha küçük binalarda EPA'ya mesafeli yaklaştığını ve topluluğun kendisinden daha fazla çaba gerektirdiğini göstermiştir.

Hollanda belediyelerinde temizlik hizmetlerinin ortak satın alımı

2009 yılında Hollanda'nın Gooi en Vechtstreek bölgesindeki sekiz belediye, belediye binalarındaki temizlik hizmetleri sözleşmelerini yenilemek için bir araya geldi. Satın alımdaki çevresel kısıtlar, temizlik ürünlerindeki maksimum kimyasal seviyelerini, üretilen atığın azaltılması ve temizlik programının belirtilen yönlerinde mikro fiber teknoloji kullanılmasını içermektedir.

Macaristan'da merkezi satın alımın yeşilleştirilmesi

Macaristan Kamu İhale ve Tedarik Müdürlüğü, ülke çapında 1000 kadar kamu idaresinin sözleşmelerini tamamlamakla sorumludur. 2010-2011 döneminde, yeşil kısıtlar içeren ve toplam sözleşme değeri 90 milyar HUF (338,6 milyon €) olan 12 prosedür gerçekleştirildi. Kişisel bilgisayarların azami enerji tüketim seviyeleri ve kağıt ürünleri için yeşil sertifikasyon kısıtlarına uygunluk (örneğin, FSC, ECF, eko-etiketler) gibi kısıtlar uygulanmıştır.

2.6 Sözleşme mi çerçeve anlaşması mı?

YSA uygularken satın alım etkinliğinin artırılmasının bir yolu, çerçeve anlaşmalar olabilir.³⁹ Bir çerçeve anlaşması, bir veya birden fazla operatör ile yapılabilir ve satın alım süreci tekrarlanmadan birden fazla sözleşmenin verilmesini sağlar.⁴⁰ Çerçeveler, sözleşmelerin verilmesinde daha fazla esneklik sağlayarak ve bazı durumlarda birden fazla idarenin talebinin ya da zaman içinde ortaya çıkan talebin birleştirilmesi ile YSA'ya katkıda bulunabilir.

Daha yeşil BT ekipmanları için Fransız çerçevesi

2008 yılında kuzey Fransa'daki Dunkerque kentsel topluluğu, masaüstü bilgisayarlar, dizüstü bilgisayarlar, iş istasyonları ve monitörlerin satın alımı için bir çerçeve oluşturdu. Çerçeve, çevresel performans değerlendirilmesinin de yapıldığı ekonomik olarak en avantajlı teklife verildi. Bireysel sözleşmelerde uygulanan kıstaslar, enerji performansı, ekotasarım (yaşam döngüsü sonu etkilerini en aza indirme ve geri dönüşümü kolaylaştırma), tehlikeli maddelerin sınırlı kullanımı ve atık ekipmanların bertarafıydı. Çerçeve aynı zamanda mevcut ekipmanın performansını geliştirmek için yapılacak alımlarda da kullanılabilir.

Portekiz'de kaynakların korunması için çerçeve anlaşmalar

Portekiz Kamu İhaleleri Ulusal Ajansı (ANCP), kağıt ve kırtasiye tedariki, araç filoları, inşaat ve temizlik hizmetlerini içeren ürün ve hizmet grupları için ulusal çerçeve anlaşmalarını oluşturur ve yürütür. Şu anda bu çerçevelerden sekiz tanesi yeşil kıstas içermektedir; bu da ANCP'nin 2010'daki satın alımlarının %50'sinden fazlasına denk gelmektedir (hem sözleşme sayısı hem de değeri üzerinden ölçülmüştür). Bu gereksinimlerin ulusal düzeyde bir araya getirilmesi, önemli maliyet tasarruflarının (2010 yılında tahmini olarak 168 milyon €) yanı sıra iddialı yeşil kıstasların getirilmesini sağlamıştır. Örneğin, kağıt ve kırtasiye için 2011 yılında imzalanan çerçeve anlaşması, ürünlerdeki geri dönüşümlü lif yüzdesi ve sürdürülebilir şekilde yönetilen orman kökenli liflerin yüzdesine göre puanlandırılmıştır. Yıllık yaklaşık olarak 30 milyon € değerindeki çerçeveye, otuz şirket dahil edilmiştir.

image: danesteffs / stockphoto.com

39 Çerçeve sözleşmeleri hakkında daha fazla bilgi için: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/explan-notes/classic-dir-framework_en.pdf

40 Direktif 2004/18/EC, Madde 32 ve Direktif 2004/17/EC, Madde 14

Bölüm 3 – Sözleşme şartlarının belirlenmesi

Özet

- **Bir sözleşme konusu tanımlarken, ihale makamları ne satın alacaklarını seçme konusunda özgürlük sahibidir. Bu, piyasanın dengesini bozmamak kaydıyla, yani erişimi kısıtlamadan veya engellemeden, çevresel etmenleri dahil etmek için oldukça geniş bir kapsam sağlar.**
- **İlgili paydaşları dahil eden kapsamlı bir ihtiyaç analizi, hem sözleşmenin yeşil hale getirilmesi için kapsamını tanımlamada hem de gereksiz alımlardan kaçınmaya yardımcı olacaktır.**
- **Çevresel performans seviyeleri ve belirli malzemeler ve üretim yöntemleri, geçerli oldukları sürece belirtilebilir.**
- **İhaleye katılanların alternatif teklif vermelerine izin vermek, ekonomik açıdan en avantajlı olmakla beraber yüksek çevresel performans da sunan teklifin bulunmasına olanak verebilir.**

Teknik standartlar, eko-etiketler ve AB ve ulusal YSA kıstasları, şartname hazırlarken başvurulacak yararlı kaynaklardır ve ihale belgelerine doğrudan eklenebilir. Ancak teklif sahiplerinden belirli bir eko-etiket sahibi olmaları istenemez.

3.1 Sözleşmenin konusunu tanımlama

Bir sözleşmenin 'konusu', satın alınacak ürün, hizmet ya da yapım işinin ne olduğunu hakkındadır. Bunun belirlenmesi, genellikle bir ürün, hizmet ya da yapım işi tanımı şeklinde olacaktır, ancak işlevsel veya performans-tabanlı bir tanım da olabilir (bkz. Bölüm 3.2.3).

3.1.1 Seçme hakkı

Prensip olarak sözleşmenin konusu ihtiyaçlara uygun şekilde özgürce tanımlanabilir. Kamu ihale mevzuatı idarelerin ne satın aldığından ziyade nasıl satın aldığı

ile ilgilidir. Bu nedenle ihale direktifleri, sözleşme konusunu kısıtlamamaktadır.

Ancak, sözleşme konusu tanımlama özgürlüğü sınırsız değildir. Bazı durumlarda, kamu alımlarında belirli bir ürün, hizmet ya da yapım işinin seçilmesi, AB genelindeki şirketlere eşit şartlar sağlanmasını engelleyebilir. Bu yüzden bazı güvenceler oluşturulmak zorundadır.

Bu güvenceler aslında, ayrımcılığı yasaklayan anlaşma hükümleri, hizmet sunma özgürlüğü ve malların serbest dolaşımı ilkesinin her durumda geçerli olmasından kaynaklanır ve dolayısıyla kamu ihale sözleşmeleri direktifleri veya sözleşmenin direktifler tarafından açıkça kapsanmayan bazı yönleri de bu kapsamdadır.⁴¹

Uygulamada ise, sözleşme konusu, AB operatörlerinin veya eş haklara sahip ülkelerdeki operatörlerin ihaleye erişimini engellememelidir.⁴² İkinci bir güvence, kamu ihale kurallarına göre, teknik şartnamelerin

⁴¹ Uygun kural ve ilkeler hakkında daha ayrıntılı bilgi için Komisyon Tebliği 41 'Community law applicable to contract awards not or not fully subject to the provisions of the Public Procurement Directives (2006/C 179/02)'i inceleyiniz.

⁴² Dünya Ticaret Örgütü Hükümet Satın Alım Anlaşması kapsamındaki ülkelerdeki işletmeciler örnek olarak gösterilebilir. Bu ülkelerin listesine ulaşmak için: http://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/memobs_e.htm

ayrımcılığa yol açacak bir şekilde hazırlanmamasıdır. Bu zorunluluğun çevresel şartlar konusunda nasıl yerine getirileceğine dair daha fazla bilgi Bölüm 3.2'de verilmektedir.

3.1.2 Gerçek ihtiyaçların değerlendirilmesi

İhale sürecine başlamadan önce atılacak önemli bir adım, gerçek ihtiyaçlarınızı sözleşmenin olası çevresel etkileri açısından değerlendirmektir. İdare içinde ya da nihai kullanıcılar arasında yapılacak müzakereler, daha düşük hacimlerin ya da daha çevre dostu seçeneklerin kolaylıkla bulunabileceğini gösterebilir. Bazı durumlarda en iyi çözüm, hiç satın almamak olabilir.

İhtiyaçların kapsamı konusunda görüş birliğine sahip olmak, satın alım görevlilerinin ihale sürecinin ileriki aşamalarında çevreye duyarlı kararlar almalarına yardımcı olabilir. Örneğin, genel olarak örgüt içinde kabul görüyorsa ve gerekli idari düzenlemeler yapıldıysa kağıtsız (elektronik) faturalama sistemi uygulaması çok daha kolay olacaktır. Benzer şekilde, binanın kabul edilebilir iç mekan sıcaklığı konusunda

varılmış olan mutabakat, güçlendirme veya tesis yönetimi sözleşmesinde yer alacak daha yüksek enerji standartlarının uygulanması için parametreleri belirleyecektir.

İhtiyaç değerlendirmesi normalde ihale sürecinden önce yapıldığı için sözleşmenin çevresel etkisine dair tüm bilgi elinizde olmayabilir. Belirli bir ürün ya da hizmetin ömrü boyunca yaratacağı çevresel etkilere dair bir fikir sahibi olmak için erken bir aşamada ilgili YSA kıstaslarına danışmanız tavsiye edilir (bkz. Bölüm 3.5). Diğer sözleşmeler için, ihaleden önce yapılacak pazar analizi, alınacak mal veya hizmetlerin çevresel etkilerini en aza indirmek için olası çözümleri belirlemede yardımcı olacaktır. Bunlar daha sonra belirlediğiniz ihtiyaçlar ile kıyaslanabilir.

3.1.3 Ana çevresel etkileri tanımlama

Her bir sözleşmede dikkate alınması gereken bir dizi farklı olası çevresel etki söz konusudur. Ancak tedarik, hizmet ve yapım işleri sözleşmeleri genellikle birbirinden çok da farklı olmayan değerlendirmeler gerektirecektir:

- Tedarik sözleşmeleri:
 - Ürünün yapımında kullanılan malzemelerin çevresel etkileri ve üretim süreçlerinin etkisi
 - Ürünün yapımında yenilenebilir hammadde kullanımı
 - Kullanım sırasında ürünün enerji ve su tüketimi
 - Ürünün dayanıklılığı/ömrü
 - Ürün ömrü sonunda geri dönüşüm/ürünün yenisinden kullanılması için fırsatlar
 - Ürünün paketlenmesi ve taşıma
- Hizmet sözleşmeleri:
 - Sözleşmenin çevre dostu şekilde uygulanması için personelin teknik uzmanlık ve nitelikleri
 - Hizmetin verilmesinde kullanılan ürün/malzeme
 - Hizmetin çevresel etkisinin en aza indirilmesi için yönetim prosedürleri
 - Hizmetin verilmesinde tüketilen enerji ve su ve üretilen atık

image: sochlu

- Yapım işleri sözleşmeleri:
 - Yukarıda belirtilen hususlara ek olarak, yapım işleri sözleşmelerinin önemli çevresel etkileri olabilir; örneğin, arazi kullanımı veya trafik planlaması açısından
 - Bazı projeler için resmi bir Çevresel Etki Değerlendirmesi yapılması gerekir – ve sonuçları sözleşmeye yön verici olmalıdır
 - Bina sözleşmeleri hakkında daha fazla yol gösterici husus için bkz. Bölüm 7

Polonya'da güneş potansiyelinin değerlendirilmesi

Częstochowa, yıllık 1.025 kWh/m²'lik güneş ışınımı ile Polonya'nın en güneşli kesimlerinden birinde yer alır. Yerel bir hastanede enerji tüketimini azaltmak için güneş kolektörleri ve ekonomizörler (su ısıtmak için güneş enerjisi kullanan birimler) kurulması için bir ihale süreci başlatıldı. Sistemin kurulumundan bu yana, hastane tarafından gerçekleştirilen ortalama yıllık enerji maliyet tasarrufu 254 000 PLN'dir (63.500 €).

3.1.4 Sözleşme için yeşil bir başlık seçimi

Bu, teklif verenlerin ne istendiğini kolayca anlamasını sağlar ve ürün ya da hizmetin çevresel performansının, sözleşmenin önemli bir kısmı olduğu mesajını verir.

Bremen, Almanya'da yeşil bir başlık

2010 yılında Bremen'deki kamu mülkiyet şirketi 'Çevre Dostu Ofis Ekipmanları İçin Çerçeve Anlaşması' başlıklı bir ihale ilan etti. İhale kısıtları, çevre yönetimi tedbirleri alınması ve Energy Star düzenlemesi ya da Blue Angel etiketindeki kısıtlar benzeri eko-etiket kısıtları olmasıydı. Çerçeve anlaşmasının erişilebilirliği, Bremen Belediyesi'nin tüm departmanları ve ajanslarına sağlandı. Yeşil başlık, kentin çevresel önceliklerini baştan belli etmiş oldu.

Çevre ile ilgili bir başlık kullanmak, yalnızca olası tedarikçilere değil, aynı zamanda yerel halka ve diğer idarelere de bir mesaj gönderir.

Gerçek ihtiyaçlarınızı değerlendirdikten, gerekli pazar analizini yaptıktan ve sözleşmeniz için uygun başlığı seçtikten sonra, sözleşmenin şartnamesini hazırlamak için hazırsınız.

image: kativ / istockphoto.com

3.2 Çevresel teknik özellikler

3.2.1 Teknik özellikler

Sözleşmenin konusunu tanımladıktan sonra, bu sözleşme ilanında veya teklif dokümanlarında yer alan ölçülebilir teknik şartnamelerde ifade edilmelidir. Bu bir eskizi resme dönüştürmeye benzer. Teknik şartnamelerin iki işlevi vardır.

- Piyasaya sözleşmeyi anlatarak şirketlerin ilgili olup olmadıklarına karar vermelerini sağlar. Bu sayede rekabet seviyesini belirlemeye yardımcı olur.
- Tekliflerin değerlendirilmesi için ölçülebilir şartlar sağlar. Asgari uygunluk kıstaslarını oluşturur. Teknik şartnameler açık ve doğru olmadığında, kaçınılmaz olarak uygun olmayan tekliflere yol açacaktır. Teknik şartnameye uymayan tekliflerin reddedilmesi gerekir.

Teknik şartname, satın alınan yapım işleri, operatörün genel kapasitesi ile değil, tedarik veya hizmetin özellikleri ile ilgili olmalıdır.⁴³ Aynı zamanda açık, tüm operatörler tarafından aynı şekilde anlaşılır

olmaları, teklifleri değerlendirirken uygunluğunu doğrulayabilmeniz için çok önemlidir (bkz. Bölüm 3.6) Şeffaflık yükümlülüğü, teknik şartnamelerin ihale belgelerinde açık şekilde belirtileceği anlamına gelir.⁴⁴

Teknik şartname, Avrupa, uluslararası veya ulusal standartlara referansla ve/veya performans ve işlevsellik üzerinden ifade edilebilir.⁴⁵ Ayrıca ekotiketlerde tanımlanan şartlara referansla da ifade edilebilir.⁴⁶ İhale direktifleri, teknik şartnamelerin malzeme, ürün, tedarik ya da hizmetin çevresel performans seviyeleri üzerinden ifade edilmesine izin verir.⁴⁷ Örneğin, bir bilgisayarın saat başına belli bir miktardan daha fazla enerji tüketmemesini ya da bir aracın belirli bir miktardan fazla kirletici madde salınımı yapmamasını şart koşabilirsiniz. Ayrıca bir mal, ürün ya da hizmet için üretim süreçlerini veya yöntemlerini de belirleyebilirsiniz. Bu olasılık, aşağıda Bölüm 3.3'de ele alınmıştır.

Estonya'da Bakanlık temizlik için yeşil şartlar uyguluyor

Estonya Çevre Bakanlığı, 2010 yılında temizlik hizmetleri için açtığı ihalenin teknik şartnamesinde aşağıdakilere yer vermiştir:

- Temizlik hizmetlerinin ISO 14001 ya da eşdeğeri bir sertifika ile uyumlu olması
- Tüm plastik torbaların biyobozunur⁴⁸ olması
- Atıkların gruplanması (paketleme, organik atık, vb.)
- Tuvalet kağıdı ve kağıt havluların dönüştürülmüş kağıttan üretilmiş olması

Aynı teknik şartnameye sahip bir önceki sözleşmeye nazaran hizmet maliyetinde %10'luk azalma olmuştur.

⁴³ Direktif 2004/18/EC, Ek VI ve Direktif 2004/17/EC, Ek XXI. Ayrıca Vaka C-532/06, Emm. G. Lianakis AG v Dimos Alexandroupolis, paragraflar 25-32'i inceleyiniz.

⁴⁴ Vaka 225/98 Commission v France paragraflar 81 -83'i inceleyiniz. Bu uygulamada Fransız yasal düzenlemesine dayanılarak oluşturulmuş olan teknik şartnameler dolaylı olarak ayrımcı bulunmuştur.

⁴⁵ Direktif 2004/18/EC, Madde 23 ve Direktif 2004/17/EC, Madde 34

⁴⁶ Direktif 2004/18/EC, Tahrir (29) ve Direktif 2004/17/EC, Tahrir (42)

⁴⁷ Direktif 2004/18, Ek VI ve Direktif 2004/17/EC, Ek XXI

3.2.2 Çevresel teknik standartlar

Image: Tom Schmedder / dreamstime.com

Standartlar, ürünlerin ve süreçlerin tasarımını etkileyen önemli bir role sahiptir ve birçok standardın, enerji kullanım veya atık yönetimi prosedürleri gibi çevresel özellikleri vardır.

Çevresel teknik standartlara referanslar, doğrudan şartnameye dahil edilerek sözleşmenin konusunu açık bir şekilde tanımlamanıza yardımcı olabilir. Şartnamelerin tanımlanması için bir yol, ihale direktiflerinin Avrupa standartlarına ya da ulusal standartlara atıfta bulunmasıdır.⁴⁹ Bir standarda referans verildiğinde 'veya eşdeğeri' tabiri ile birlikte kullanılmalıdır.⁵⁰ Bu da eşdeğer düzenlemelere dayanan tekliflerin (eşdeğer standartlar veya belli bir standarda göre sertifikalandırılmamış eşdeğer çözümler) ihale makamı tarafından kabul edilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Denklik göstermek için, teklif sahipleri herhangi bir ispat şeklini kullanabilmelidirler (üreticinin teknik dosyası ya da tanınmış bir kurumdan test raporu gibi).⁵¹

Teknik standartlar birçok şekilde olabilir. Bunlar, tam Avrupa standartları (EN), Avrupa teknik onayları, yaygın teknik şartnameler, uluslararası standartlar ve Avrupa standartlar kurumları tarafından belirlenmiş diğer teknik referans sistemleri, ulusal standartlar, ulu-

sal teknik onaylar ve ulusal teknik şartnameler olabilir. Standartlar, açık ve ayrımcılığa yer vermeyen araçlar olduğundan ve genellikle ulusal idareler, çevre örgütleri, tüketici dernekleri ve ilgili sektör gibi çok çeşitli paydaşları dahil eden bir süreç içerisinde geliştirildikleri için kamu satın alımlarında yararlıdır. Bu şekilde geliştirilmiş olan standartlar tarafından sağlanan teknik çözümler, yaygın bir şekilde kabul görür.

Avrupa düzeyinde standartlar, Avrupa standartlar kurumları tarafından hazırlanır: Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN), Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komisyonu (CENELEC)⁵² ve Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü (ETSI).⁵³ Bu kurumlar, çevresel hususların standartlara dahil edilmesini aktif olarak teşvik eder. Örneğin, CEN'in Çevresel Çerçeve olarak adlandırılan 'araç kutusu', standart geliştirmeden sorumlu Teknik Komiteler tarafından kullanılmaktadır. Stratejik Çevre Danışmanlık Kurumu (SABE), Avrupa çevre politikası da dahil olmak üzere, çevre konularında koordinasyonu sağlamakla sorumludur.⁵⁴ Avrupa Komisyonu da teknik standartları 'yeşillendirme' konusunda çaba göstermektedir. Çevresel konuların Avrupa standardizasyonu ile bütünleştirilmesi için bir tebliği hayata geçirmiştir.⁵⁵

3.2.3 Performansa veya işlevselliğe dayalı şartnameler

İhale direktifleri, ihale makamlarına açıkça teknik standartlara dayanan şartnameler ile performans veya işlevsel gereksinimlere dayalı şartnameler arasında seçim yapma olanağı tanır.⁵⁶ Performansa

48 Biyobozunma, organik yapıların mineralizasyonunu mikroorganizmalar ile tanımlayan bir süreçtir. Bu mikroorganizmalar biyoplastikleri karbondioksit, metana, suya ve biyo-kütleyle dönüştürmektedir. Biyobozunur plastikler hücreye bağımlı fenomenler (mikroorganizmalar, enzimler, mantarlar, bakteriler) dolayısıyla bozunur. Bozunma mikroorganizmaların faaliyetinin sonucu olduğunda ve malzeme nihayetinde suya, karbon dioksit, metana ve biyokütleyle dönüştüğünde bir malzeme biyobozunurdur.

49 Direktif 2004/18/EC, Madde 23 (3)a ve Direktif 2004/17/EC, Madde 34 (3)a

50 Direktif 2004/18/EC, Madde 23 ve Direktif 2004/17/EC, Madde 34

51 Madde 23 (4) Direktif 2004/18; Directive 2004/17, Madde 34 (4). Ayrıca Uygulama 45/87 Commission v Ireland'ı inceleyiniz

52 Daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.cenelec.org>

53 Daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.etsi.org>

54 Daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.cen.eu/sh/sabe>

55 COM(2004)130 Avrupa'da Standartlaştırmalara Çevresel Kriterlerin Dahil Edilmesi

56 Direktif 2004/18/EC, Madde 23 ve Direktif 2004/17/EC, Madde 34

dayalı/işlevsel bir şartname, istenen sonuçları ve hangi çıktıların (örneğin, kalite, miktar ve güvenilirlik bakımından) beklendiğini ve bunların nasıl ölçüleceğini tanımlar. Teklif sahiplerine, girdileri ya da çalışma yöntemlerini tayin etmez. Teklif sahibi en uygun çözümü önermekte serbesttir. Performansa dayalı bir yaklaşım genellikle pazar yaratıcılığına daha fazla yer verir ve bazı durumlarda yenilikçi teknik çözümlerin geliştirilmesini teşvik eder niteliktedir.

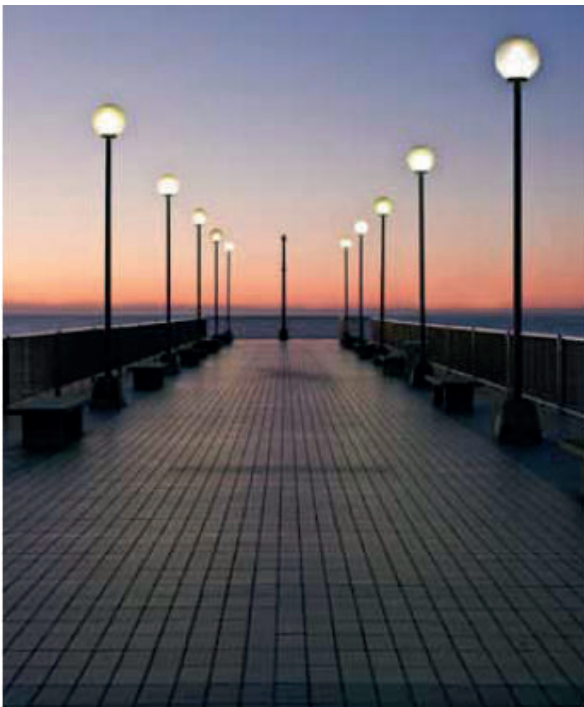
Malta'da okullarda enerji verimliliğinin ödüllendirilmesi

Pembroke, Malta'da okullardan sorumlu ulusal organ (Yarının Okulları Vakfı - FTS), yeni bir okulun, tesis içinde yenilenebilir enerji üretimi ile enerji açısından kendine yeten özellikte olmasını şart koştu. Teklif sahipleri bu hedefe ulaşmak için farklı çözümler sundular. Enerji ve su verimliliği gibi bazı asgari gereksinimler de şartnamede belirtilmişti. İhalenin verilme aşamasında daha iyi performansa ek puanlar verildi. Kazanan teklif, kurduğu güneş panelleri ve rüzgar türbinleri ile sözleşmenin ilk on ayında 35000 kWh elektrik üretti.

Sadece sonucu belirlemek, nasıl elde edileceğini değil

Bir binadaki ofislerin belli bir sıcaklıkta olmasını istiyorsanız bunu ısıtma sistemine dair oldukça ayrıntılı bir şartname ile yapabilirsiniz. Alternatif olarak, ofislerin sabit sıcaklığının 20°C olması gerektiğini belirtip farklı seçeneklerin tedarikçiler tarafından sunulmasını sağlayabilirsiniz. Bu şekilde tedarikçiler, fosil yakıtlara bağımlılığı azaltan, yenilikçi ısıtma ve havalandırma sistemlerini tercih edebilirler.

Performansa dayalı şartname hazırlarken teklifleri nasıl adil ve şeffaf olarak değerlendireceğinizi dikkatlice ele almanız gerekmektedir. Teklif sahiplerinden, istenen sonucun nasıl elde edileceğini ve teklif belgelerinde belirtilen kalite seviyesine nasıl ulaşılabileceğini açıkça belirtmesini isteyebilirsiniz. Yukarıdaki örnekte, teklif sahiplerine istenen oda sıcaklığının nasıl korunacağını sorabilir ve önerilen yöntemlerin fizibilitesini doğrulayan teknik veriyi isteyebilirsiniz. Ayrıca, teklifin net şartlarının sözleşme maddelerine nasıl ekleneceği de çok önemlidir. Bu konuda daha fazla yol gösterici bilgi Bölüm 6'da verilmiştir.

3.3 Malzeme ve üretim yöntemlerini belirleme

Bir ürünün hangi malzemeden yapıldığı, nasıl üretildiği veya bir hizmet ya da işin nasıl yerine getirildiği çevresel etkisinin önemli bir etmeni olabilir. Teknik şartname hazırlanırken ihale direktiflerine göre malzeme ve üretim yöntemleri açıkça ele alınabilir.⁵⁷

Ancak tüm teknik şartnamelerin sözleşme konusu ile ilgili olması gerektiğinden mal, hizmet ya da yapım işlerinin üretimine dair şartları görünür olmadan da belirleyebilirsiniz. Tüm kısıtlarda olduğu gibi, ihale makamı malzeme veya üretim yöntemleri belirlerken ayrımcılığa karşı, eşitlik, şeffaflık ve orantılılık ilkelerine uymalıdır.

Image: sxc.hu

3.3.1 Malzemeleri belirleme

Bir ihale makamı olarak satın alacağınız ürünün belirli bir materyalden yapılmasını ya da belirli bir oranda geri dönüştürülmüş veya yeniden kullanılmış içerik barındırmasını talep etme hakkınız vardır. Ayrıca ürünün içerdiği malzeme ve kimyasal maddelerin hiçbirinin çevreye veya sağlığa zararlı olmaması gerektiğini de belirtebilirsiniz. Bunu yapmanın en yaygın yolu, RoHS Direktifi⁵⁸ veya REACH ve CLP Yönetmelikleri⁵⁹ gibi tehlikeli veya zararlı maddelerin kullanımını kısıtlayan mevzuata referans vermektir.

Tipik YSA örnekleri, temizlik ve tekstil ürünlerindeki tehlikeli maddelerin kısıtlanması veya fotokopi kağıtlarının belirli bir yüzdesinin tüketim sonrası geri dönüştürülmüş içerikli olmasıdır.

Ayrımcılığa karşı olan Anlaşma prensibinin yerine getirildiğinden emin olmak için, bu tür kısıtlamaların objektif bir risk değerlendirmesine dayanması gerekmektedir. Eko-etiketler veya YSA kısıtları, bilimsel bilgiye ve ele alınan ürünler ve hizmetlerde bulunan materyallerin yaşam döngüsü değerlendirmesine dayandığından yararlı kaynaklardır.

Bulgaristan'da %100 geri dönüşümlü kağıt satın alımı

Bulgaristan Çevre ve Su Bakanlığı, kurum içinde kullanılacak kağıt alımında %100 geri dönüşümlü lif tercih etmiştir. İhale öncesi yapılan pazar analizi, çevre dostu kağıda geçişin fiyat artışı olmadan yapılabileceğini ortaya koydu. Bakanlığın başarılı tedariğini takiben, Bulgar Merkezi Satınalma Organı bir dizi kamu idaresine %100 geri dönüşümlü kağıt alınması için bir çerçeve anlaşması imzaladı.

Macar kenti daha az zararlı kimyasallar kullanıyor

Macar şehri Miskolc, bir dizi gereksinimleri için daha yeşil alternatifler almayı tercih etti. Örneğin, kışın yolların buzlanmasını engellemek için sodyum klorürden, içme suyundaki sodyum seviyesini artırmayan ve daha az aşındırıcı bir madde olan kalsiyum magnezyum asetat (CMA) kullanımına geçti. Sivrisinek nüfusunun kontrolü için ise böcekleri yok eden toksit kimyasallar yerine sivrisineklerin üremesini engelleyen maddeler kullanılmaya başlandı. Bu şartlar, şehrin ihale belgelerine teknik şartlar olarak dahil edildi.

⁵⁷ Direktif 2004/18/EC, Ek VI ve Direktif 2004/17/EC, Ek XXI

⁵⁸ Elektrikli ve elektronik ekipmanlardaki tehlikeli maddelerin sınırlandırılmasına dair Direktif, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi, Direktif 2002/95/EC, 27 Ocak 2003

⁵⁹ Avrupa Parlamentosu ve Konseyi 18 Aralık 2006 tarihli (EC) No 1907/2006 Kimyasalların Kayıt, Değerlendirme ve İzini/ Kısıtlanmasına dair Yönetmelik ve 16 Aralık 2008 tarihli (EC) No 1272/2008 Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmelik

3.3.2 Üretim süreçleri ve yöntemleri

İhale direktifleri, üretim süreçleri ve yöntemleri ile ilgili şartların, tedarik, hizmet ve yapım işleri sözleşmeleri için hazırlanan şartnamelere eklenmesine olanak verir. Bu şartlar, yalnızca söz konusu mal, hizmet veya yapım işlerinin üretimi ile ilgili ve özelliklerine katkıda bulunuyor ise eklenebilir ve görünür olmaları zorunlu değildir.

Örneğin, elektriğin yenilenebilir kaynaklardan ya da gıdaların organik yöntemlerle üretilmesini, bu üretim yöntemleri AB genelindeki ekonomik operatörler tarafından uygulanmakta olduğu için belirtilebilirsiniz. Ancak bir üretim sürecinin sadece bir tedarikçi tarafından kullanıldığı, müseccel olduğu ya da sadece bir ülke ya da bölgedeki tedarikçilere özgü olduğu durumlarda, sözleşmedeki istisnai koşullar aracılığıyla doğrulanmadığı ve 'veya eşdeğer' tabiri kullanılmadığı takdirde, bu sürecin kullanılması konusunda ısrar edemezsiniz.

Orantılılık ilkesi burada çok önemlidir - üretim süreçleri ile ilgili belirlenen gereksinimlerin çevresel hedeflerinize katkıda bulunduğundan nasıl emin olabilirsiniz? Malların, hizmetlerin veya yapım işlerinin yaşam döngüsü yaklaşımı, uygun üretim süreçleri ve yöntemlerinin belirlenmesinde yardımcı olacaktır. Yaşam Döngüsü Yaklaşımı (YDY), ürünlerin yaşam

döngüsü boyunca çevresel etki analizine olanak tanır. Böylelikle hammaddenin elde edilmesi ve artırılması, imalat ve kullanımdan bertaraf aşamasına kadar ele almış olur.

Tekil bir sözleşme için YDY yapılması, ekstra çaba gerektirir. Eko-etiketleri şekillendiren kıstaslar, kapsanan ürünler ve hizmet gruplarına dair YDY'nin üzerinden geliştirilir ve üretim süreçleri ve yöntemleri için uygulanabilir kıstasların tanımlanmasında yardımcı olabilir. AB YSA kıstasları bu bulguları dikkate alır ve elektrik, gıda ve mobilya gibi bazı ürün ve hizmet grupları ile ilgili üretim yöntemlerini belirler.

Avrupa Komisyonu mobilya tedarikçileri için çitayı yüksek tutuyor

Avrupa Komisyonu, mobilya alımları (ofisler, yeme-içme alanları, toplantı odaları ve çocuk bakımı tesisleri) için tüm yaşam döngülerini ele alan bir dizi çevresel hususu sözleşmelerine dahil etmiştir. Tedarikçiler, söz konusu mobilyaların yaşam döngülerinin her aşamasında sürdürülebilirlik kıstaslarına uyacağına dair garanti vermelidir: kullanılan ahşabın kökeni, ağır metallerin kullanılmaması, iş yerinde kullanılmayan atıkların bertarafı, uçucu organik bileşiğin ve formaldehit salınımlarının azaltılması, ambalaj sistemleri, nakliyat ve depolama sırasında trafik sıkışıklığının göz önünde bulundurulması ve kara yolu-demir yolu entegre ulaşım kullanılması. Ofis mobilyalarının her ögesinin bakım ve yaşam döngüsü sona erdiğinde nasıl ele alınacağına ilişkin bir bilgi notu taşınmalıdır.

3.4 Alternatif teklif kullanılması

Alternatif teklifler, şartnamenize daha fazla esneklik tanır ve bu da önerilen çözümün daha çevre dostu olmasını sağlayabilir. Alternatif teklifler yaklaşımı, teklif sahiplerinin belirlediğiniz asgari şartları sağlayan ancak tüm şartları yerine getirmeyen alternatif bir çözüm sunmasına izin vermek anlamına gelir. Hem alternatif teklifler hem de standart teklifler, ekonomik açıdan en avantajlı teklifi (EAAT) belirlemek için aynı kıstaslara tabidir.

Bu, örneğin, alternatif bir ürün ya da hizmetin maliyet etkisi ya da bir yapım işleri sözleşmesinde daha yüksek yalıtım standartları getirilmesinin işin bitim tarihini etkileyip etkilemeyeceği konusunda kararsız olduğunuzda yararlı bir yaklaşım olabilir. Teklif sahiplerinin, bir standart bir de alternatif teklif vererek birden fazla teklif vermelerine de olanak tanıyabilirsiniz.

Bir kamu alımında alternatif teklifleri kabul edebilmek için yapmanız gerekenler:⁶⁰

- İhale ilanında alternatif tekliflerin kabul edileceğini belirtin
- Alternatif tekliflerin karşılaması gereken asgari gereksinimleri belirtin
- Alternatif teklifte sunulması gereken özel şartları belirtin (örneğin alternatif teklif olduğunu gösteren ayrı bir zarf verilmesi gerektiğini veya alternatif teklifin sadece standart teklifle birlikte verilebileceğini belirtin)
- İhaleyi ekonomik açıdan en avantajlı teklife (EAAT) verin

3.5 Eko-etiketleri ve YSA kıstaslarını kullanma

Bölüm 1.4'te değinildiği üzere, eko-etiketler ve AB ve ulusal YSA kıstasları, ihale şartlarını belirlemek için kullanılabilecek faydalı kaynaklardır.

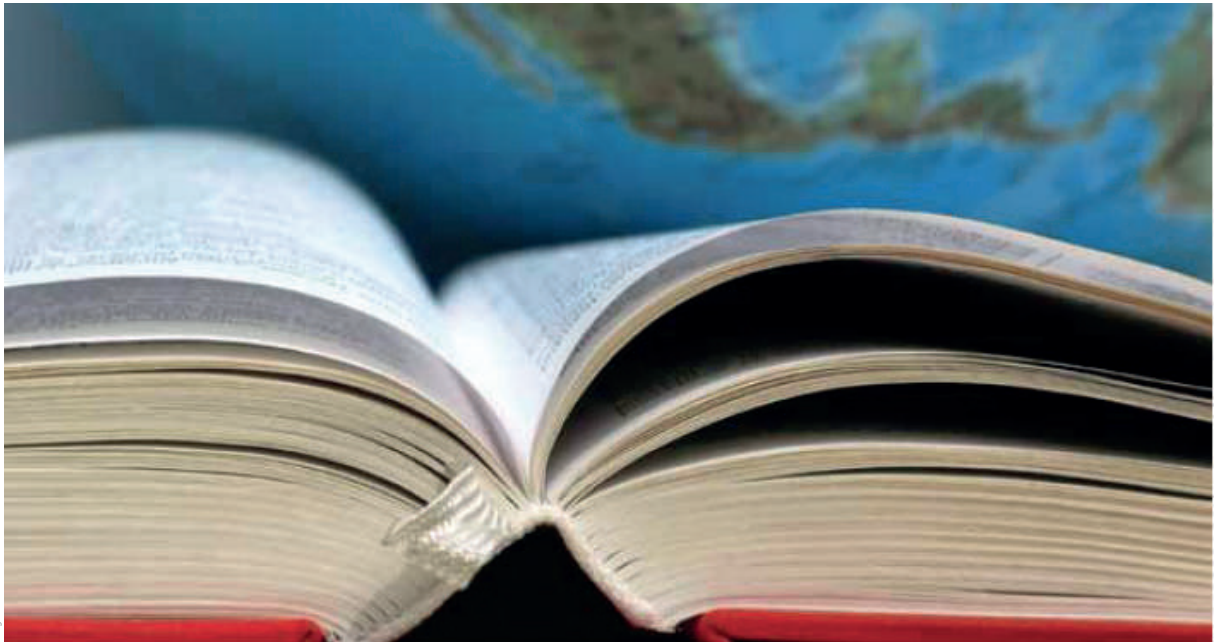
AB YSA kıstasları doğrudan ihale belgelerine eklenecek şekilde tasarlanmıştır ve doğrulama yöntemlerine dair bilgilere yer verir. Bunlar düzenli olarak güncellenmekte ve zamanla tüm resmi AB dillerine çevirilmektedir.

Eko-etiketler, teknik şartnameler bağlamında iki farklı şekilde kullanılabilmektedir:⁶¹

- Satın alacağınız mal ya da hizmetlerin özelliklerini saptamak için teknik şartnamelerin hazırlanmasına yardım etmek amacıyla
- Etiketleri, teknik şartnameye uygunluğun ispatı olarak kabul ederek teknik şartnameye uygunluğun kontrol edilmesi amacıyla

⁶⁰ Direktif 2004/18/EC, Madde 24 ve Direktif 36/17/EC, Madde 36

⁶¹ Eko-etiketlerin ihalelerin verilmesindeki potansiyel kullanımlarına Bölüm 5'te yer verilmiştir.

3.5.1 Eko-etiketleri kullanma koşulları

Teknik şartnamelerde eko-etiketlerin kullanılması için belirli koşulların yerine getirilmesi gerekir:

- Ürün veya hizmetin özelliklerini tanımlamak için uygun olmaları gerekir. Bu, sözleşmenin konusu ile ilgili olan eko-etiketlerin şartlarının kullanılabilirliği anlamına gelir. Bir eko-etiket, ürünü yapan ya da hizmeti sağlayan şirketin genel yönetimine dair kısıtlar içeriyorsa genellikle teknik şartnamede kullanmak için uygun değildir.
- Eko-etiketin şartları bilimsel bilgilere dayanmalıdır
- Şartlar, katılımcı bir yaklaşımla kabul edilmiş olmalıdır⁶² ve tüm ilgili taraflar için erişilebilir olmalıdır
- Teklif sahiplerinden belli bir eko-etiket programına dahil olmalarını isteyemezsiniz. Şartlarınıza uygun eşdeğer araçları kabul etmelisiniz (örneğin, üreticinin sunduğu teknik dosya veya tanınmış bir kurumdan gelen test raporu).

62 Direktif 2004/18/EC, Madde 23(6) kamu kurum ve kuruluşları, tüketiciler, imalatçılar, dağıtıcılar ve çevre örgütleri gibi paydaşların eko-etiketlerin kabul edilmesi sürecine katılımının gerekliliğini belirler.

Çek YSA eko-etiketli ürünleri dahil ediyor

2010 yılında Çek Hükümeti tarafından alınan bir kararlar ile ulusal bakanlıklar ihalelerine çevresel kısıtları dahil etmektedir. Bu uygulama diğer devlet organlarına da tavsiye edilmiştir ve Çevre Bakanlığı bu konuda veri toplamakla sorumlu tutulmuştur. Azaltılmış çevresel etkiye sahip bilişim teknolojileri ürünlerinin ve mobilyaların satın alımları için belirli yöntemler geliştirilmiştir. Son rakamlara göre eko-etiketli ürünlere yıllık 20 milyon avro harcanmaktadır ve jeneratör BT ekipmanı ile kağıt ve kırtasiye alımları eko-etiketli alımlarda en büyük paya sahiptir.

Danimarka şehri eko-etiketi tercih ediyor

Danimarka'nın Kolding şehri, AB Ecolabel ile diğer eko-etiketleri, bu etiketlerin kapsadığı ürünlerin tüm satın alım faaliyetlerine başarı ile dahil etmektedir. Eko-etiketlerin uygulanabilir kısıtları doğrudan teknik şartnamelere ve/veya ihale verme kısıtlarına eklenmektedir. Eko-etiket lisansının bir kopyasının, kısıtların tam olarak karşılandığına dair bir kanıt olduğu ve alternatif belgelerin de kabul edildiği belirtilmiştir. Yakın zamanda verilen eko-etiketli teklifler, temizlik ürünleri, fotokopi kağıdı, üniforma, çamaşırhane hizmetleri (kullanılan deterjan), baskı hizmetleri (kullanılan kağıt), pelür kağıt ve filo yönetimini (kullanılan yağlar) içermektedir.

3.6 Uygunluğun doğrulanması

Şartnamenizi hazırlarken ister teknik standartları ya da eko-etiketleri ister AB veya ulusal YSA kıstaslarını kullanın, teklif sahibinin iddialarının uygunluğunu nasıl doğrulayacağınıza özellikle dikkat etmelisiniz. İhale belgelerinde teklif sahiplerinin sağlayacağı uygunluk kanıtlarını önceden belirlemelisiniz. Bu genellikle bir liste vererek ve eşdeğer ispat şekillerinin de kabul edileceği belirtilerek yapılmaktadır.

Çevresel gereksinimler genellikle karmaşık olduğundan uygunluğun değerlendirilmesi bazı durumlarda teknik uzmanlık gerektirebilir. Ancak birçok çevresel şart için teknik uzmana gerek kalmadan uygunluğun doğrulanabileceği yollar vardır.

Bölüm 4 – Tedarikçilerin ve hizmet sağlayıcıların seçilmesi

Özet

- **Çevre hukukunu ihlal eden şirketlerin, eğer bu ihlal ulusal mevzuata göre görevi suistimal demek ise, ihaleden çıkarılması mümkündür.**
- **Teknik kapasite ölçütlerinde, şirketin geçmiş deneyimleri ve çalışanlarının mesleki nitelikleri, yeşil hususları dahil etmek için olanak sunar.**
- **Şirketlerin sözleşmede öngörülen çevre yönetim önlemlerini gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğini anlamak için ihale makamı şirketten buna yetkin olduğuna dair teknik kapasitesini belgemesini isteyebilir.**
- **EMAS gibi çevre yönetim sistemleri, bu teknik kapasiteyi ispatlamak için kullanılacak araçlardan biri olabilir. Belli bir çevre yönetim sistemine uyulmasını istemek yasaktır.**

4.1 Giriş

Seçim kriterleri, ekonomik operatörün teklif verdiği ihaleyi gerçekleştirmek için yetkin olmasına odaklanır. Operatörün sözleşmeyi gerçekleştirme yeteneği değerlendirilirken, ihale makamları sözleşme konusu ile ilgili çevresel hususlara dair deneyim ve yetkinliğini değerlendirmeye alabilir. İhale makamı, çevresel hukuku ihlal eden operatörleri ihale dışı bırakabilir

ve sadece hizmet ve yapım işleri sözleşmelerinde sözleşmenin yerine getirilmesinde çevre yönetim önlemlerini uygulama becerisini sorgulayabilir.

4.2 İhale dışı bırakma kriterleri

İhale dışı bırakma kriterleri, operatörün ihale makamı ile iş yapamamasına yol açan koşullar ile ilgilidir.⁶⁴

İhale makamının bir operatörü ihale dışı bırakabilmesine neden olan durumların tümü kamu satın alım yönergelerinde bulunmaktadır. Özellikle ciddi cezai durumlarda, ihale dışı bırakma zorunludur.⁶⁵

İhale dışı bırakma kriterlerindeki iki hüküm, operatörün çevreye zararlı davranışını değerlendirmede kullanılabilir:

- İş idaresine dair kesinleşmiş bir suçtan dolayı mahkumiyet⁶⁶ veya
- Kanıtlanmış ciddi mesleki suistimal⁶⁷

Çevresel mevzuata uymama durumu, ulusal hukuk gereği mesleki suistimale denk gelebilir ve bu durumda ilgili şirket ihale dışı bırakılır. Bu ihlalin mesleki suistimal olduğunu belirten bir ulusal mevzuat olmadığı durumlarda alıcı ihale dışı bırakma koşulunu uygulayamaz. Dahası, ihale dışı bırakma esasları uygulanırken kamu idaresinin orantılılık ilkesini dikkate alması gerekir ve bu nedenle, ekonomik operatörün seçilebilmesini etkileyen olumsuz bir durumun üstesinden gelmek için aldığı tedbirleri ve her türlü durumu göz önünde

64 Örneğin, işletici:

- iflas ettiyse veya tasfiye edildiyse,
- görevi suistimalde bulunduysa,
- vergi veya sosyal sigorta primlerini ödemediyse.

65 Örneğin, şirket veya temsilcilerinin suç oluşturan örgütlere üye olması, rüşvet vermesi, dolandırıcılık veya kara paranın aklanmasında yer alması durumlarında (Direktif 2004/17/EC, Madde 54 ve Direktif 2004/18/EC, Madde 45)

66 Direktif 2004/18/EC, Madde 45(2) c ve Direktif 2004/17/EC, Madde 53(3)

67 Direktif 2004/18/EC, Madde 45 (2) d ve Directive 2004/17/EC, Madde 54(4)

bulundurması gerekir (örneğin mesleki suiistimalin ne kadar süre önce gerçekleştiği, bundan sorumlu bireylerin hala firmada olup olmadığı, vb.). Birçok ihale makamı, adaylardan ya da teklif sahiplerinden ihale dışı bırakma koşullarının kendileri için geçerli olmadığına dair belge imzalamalarını ister.

Çevre hukukunun tekrarlı ihlali sonucu ihale dışı bırakılma

Örneğin, kamu ihale direktiflerine dayanarak, çevresel hükümleri tekrar tekrar ihlal eden ve idari cezalara çarptırılmış bir atık bertaraf şirketi, profesyonel suiistimal gerekçesiyle ihale dışı bırakılabilir. Çevresel hükümlerin ihlalinin ulusal mevzuatta mesleki suiistimal olarak yer aldığı durumlarda geçerlidir.

Çevresel teknik yeterlilik, asgari atık üretimi, çevreyi kirleten maddenin dökülmesini/sızıntısını engellemek, yakıt tüketimini azaltmak veya doğal habitatlara asgari zarar vermek gibi teknik yeterlilikleri kapsayabilir. Pratik açıdan bakıldığında, aşağıdaki sorulara benzer sorularla ilgilidir.

- Şirketin önceden çevre sözleşmeleri yürütme deneyimi var mı?
- Şirketin sözleşmedeki çevresel unsurları yerine getirebilecek eğitim, kişisel nitelik ve deneyime sahip çalışanları veya bu gibi çalışanlara erişimi var mı?
- Şirketin çevreyi korumak için gerekli teknik donanımı veya bu donanımına erişimi var mı?
- Şirketin sözleşmede belirtilen çevresel hususların kalitesini sağlayan araçları var mı (ör: ilgili teknik organlar ve tedbirler)?

4.3 Seçim kriterleri

4.3.1 Çevresel teknik kapasite

Kamu satın alım yönergesi, ihale makamı tarafından kontrol edilmesi için, şirketlerin sözleşmeyi yürütmek için gereken teknik kapasitesini ispat etme yollarına dair kapsamlı bir listeyi içerir.⁶⁸

Teknik kapasiteye dair kriterler arasında, sözleşme kayıtları çevresel kriterlerin bütünleştirilmesi için yararlı bir araçtır. Bu kriter, şirketlere benzer çevresel gereksinimlerin olduğu sözleşme deneyimlerini

Çevresel yapı tasarımı ve inşası

İhale makamı, inşa edilecek yeni bir kamu yapısının çevresel performans açısından yüksek standartlı olmasını istediğinde teklif sahibi mimarlardan bu gibi yapılar konusunda deneyimlerini belgelemelerini talep etmek mantıklıdır. Bunun için mimarın daha önceki kamu ya da özel sektör müşterisinden referans alınabilir.

Benzer olarak, bir belediye binası çevresel açıdan hassas bir alana inşa edilecekse ihale makamı ilgili şirketten bu gibi durumlardaki inşaat deneyimini belgelemesini isteyebilir.

⁶⁸ Direktif 2004/18/EC, Madde 48. Direktif 2004/17/EC, Madde 53 ve 54 ihalecilerin seçiminin 'İlgili ekonomik aktörler için geçerli olan tarafsız kural ve kriterler'e göre yapılmasını gerektirir.

sormak için kullanılabilir. Bunu yaparken ne tip bilginin ilgili kabul edildiğini ve ne tip ispat şekillerinin sağlanması gerektiğini açıkça belirtmeniz gerekir.

Diğer durumlarda, sözleşmenin yerine getirilmesinden sorumlu personelin eğitim durumu ve kişisel niteliklerini inceleyerek çevresel yönleri değerlendirebilirsiniz. Bu nitelikler, çevresel hedeflere ulaşmanın personelin aldığı eğitime bağlı olduğu durumlarda özellikle önemlidir.

Son olarak, sadece hizmet ve yapım işleri sözleşmeleri için geçerli olmak kaydıyla, ihale direktifleri, şirketin

sözleşmeyi yerine getirirken uygulayacağı çevre yönetim tedbirlerini seçim aşamasında sormanıza izin verir.⁶⁹ Bu, sadece “uygun durumlarda” geçerlidir - eğer çevre yönetim tedbirleri söz konusu sözleşme ile ilgili değilse şirketten bunları uygulama konusunda yetkin olmasını ispat etmesini isteyemezsiniz. Örneğin, bir inşaat sözleşmesinde şirketin enerji tasarruf tedbirleri konusunda yeterliliğini sorgulamak, sözleşmenin konusu ile ilgili olarak kabul edilir. Bu tür önlemlerin uygulanması konusundaki yeterliliği göstermenin bir yolu, bir çevre yönetim sistemi dahilinde sertifika sahibi olmaktır.⁷⁰

4.3.2 Çevre yönetim sistemleri

Genel çevresel performansını artırmak isteyen herhangi bir kuruluş (kamu veya özel), bir çevre yönetim sistemi kullanmaya karar verebilir.

Çevre yönetim sistemleri, kuruluşların genel çevre performansını iyileştirmeyi amaçlayan, organizasyonel araçlardır. Bu kuruluşların çevresel etkilerinedairgenelbirfikirvermeye,bunlarasından önemli olanların ele alınmasına ve yönetilmesine olanak tanıyarak çevresel performanslarını sürekli olarak artırmaya yarar. Su ve enerji gibi doğal kaynakların kullanımı, çalışanların eğitimi, çevre dostu üretim yöntemlerinin kullanılması ve daha yeşil büro malzemeleri satın alınması gibi konularda iyileşmeye gidilebilir.

Çevre yönetim sistemi kullanan bir kuruluş, AB’de yürürlükte olan iki ana çevre yönetim sisteminden birinden sertifika talep edebilir: ‘Eko-yönetim ve denetim planı’ (EMAS)⁷¹ ya da Avrupa/ uluslararası çevre yönetim sistemleri standardı (EN/ ISO 14001). EMAS, ağırlıklı olarak AB’de ya da Avrupa Ekonomik Alanı’nda yer alan kuruluşlar tarafından kullanılsa da başka yerlerdeki kuruluşlar tarafından da kullanılabilir.

Asbest kaldırmada mesleki yeterliliğinin sağlanması

Asbest yalıtım halen Avrupa’da birçok binada bulunmaktadır. Bu binalarda yapılan bakım işleri sırasında, asbestin yetkin yükleniciler tarafından güvenli bir şekilde kaldırıldığından emin olunmalıdır. Yeterliliğin ispatı için üye ülkelerden bazıları bu gibi işlerde uzmanlaşmış yüklenicilere lisans programları vermektedir. Seçim kriterlerinde yüklenicilerin bu tip bir işi yapmakta yetkin olduğuna dair uygun bir kurum tarafından sağlanmış bir lisansa ya da eşdeğer bir belgeye sahip olmalarının istenmesi, bu gibi işlere ilişkin sağlık, güvenlik ve çevresel risklerin en aza indirilmesi için önemlidir.

⁶⁹ Direktif 2004/18/EC, Madde 48 (2) f ve Direktif 2004/17/EC, Madde 52(3)

⁷⁰ Direktif 2004/18/EC, Madde 50 ve Direktif 2004/17/EC, Madde 52(3) – diğer eşdeğer çevresel yönetim tedbirleri uygulayabilen yeterlilikleri de kabul edilmelidir.

⁷¹ (EC) No 1221/2009 Topluluk Çevre Yönetimi ve Denetleme Planlarına (EMAS) kurumlar tarafından gönüllü katılım sağlanması üzerine olan Yönetmelik

ISO dünya genelinde tüm kuruluşlara açıktır. Avrupa'da 89.000 civarında ISO 14001 sertifikalı kuruluş vardır ve yaklaşık 4500 kuruluş ve 7500 iş sahası EMAS sertifikasına sahiptir.

EMAS sertifikası, EN/ ISO 14001 şartlarını içerir ve inceleme ve denetim, çalışanların katılımı, çevresel performansın sürekli iyileştirilmesi ve halk ve çalışanlar ile iletişim gibi ek unsurları kapsar.

4.3.3 Çevre yönetim sistemleri ve teknik kapasite

Satın alım direktifleri, çevre yönetim tedbirlerinin şirketler tarafından uygun durumlarda hizmet ve yapım işleri sözleşmelerine dair teknik kapasitenin ispatı için kullanılabileceğini açıkça kabul eder.⁷² Uygun durumlar, kamu sözleşmesinin yerine getirilmesinde çevre yönetim tedbirlerinin uygulanmasını gerektiren nitelikteki yapım işleri ve/veya hizmetlerdir. Doğal olarak bu tedbirler doğrudan sözleşmenin yürütülmesi ile bağlantılıdır. Sözleşmenin performansı ile ilişkili olmayan seçim kriterlerine uyum aranmasına izin verilmemektedir.

EMAS sertifikaları, şirketin çevre yönetimi tedbirlerini uygulama konusunda yetkin olduğunu göstermek için belge olarak kullanılabilir. EN/ ISO 14001 veya çevre yönetim ve sertifikasyon konusunda ilgili uluslararası ve Avrupa standartlarına uyan sistemler de kabul edilmelidir. Şirketler de sertifika olmadığında dahi, eşdeğer çevre yönetim tedbirlerini uyguladıklarını gösterebilmelidir. Önemli olan uygulanacak tedbirlerin niteliğidir ve buna dair belgenin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Bu da ihale makamlarının, şirketlere asla EMAS veya ISO belgesi ya da bu belgelerin şartlarına (tümüyle) uyulması şartını koşamayacağı anlamına gelir.

Bir çevre yönetim sisteminin kullanımı (ÇYS), sadece çevre yönetimi tedbirlerini gerçekleştirmeye dair teknik kapasiteye kanıt sağlamakla sınırlı değildir. Eğer bir ihale makamı Bölüm 4.3.1'de belirtilen çevresel seçim kriterleri belirlerse (teknik ekipman ya da eğitim gibi şartlar) bu şartlarla ilgili bilgi veren bir ÇYS, kapasitenin ispatı için kullanılabilir.

Sadece üçüncü tarafın sertifikasyonuna değil, ÇYS'de yer alan teknik kapasiteye dair unsurların sözleşmenin konusuyla ilgili olmasına önem verilmelidir.⁷³ Uygulanacak çevresel yönetim tedbirlerine dair şartlar koyarken orantılılık ilkesi göz önünde tutulmalıdır - düşük değerli, düşük seviyede etkili bir sözleşme bu gibi gereksinimler için uygun olmayabilir.

Image: scchiu

Litvanya Karayolları Kurumu (LKK) çevresel kapasiteyi gözetmekte

Yol ve karayolları ihalelerinde LKK çevre yönetimi tedbirlerinin uygulanmasında yetkinliğe dair belge istemektedir. Bu, teknik kapasite kriterinin bir parçası olarak değerlendirilir ve EMAS, ISO 14001 veya başka bir eşdeğer sertifika ya da belge kabul edilmektedir.

⁷² Direktif 2004/18, Madde 48(2)(f) 'yalnızca uygun durumlarda, ekonomik aktörlerin ihale sözleşmesinin uygulanması sırasında çevre yönetim tedbirlerini uygulama yeterliliklerine dair belirtiler' ihale makamı tarafından seçim kriteri olarak kullanılabilir. Direktif 2004/18/EC, Madde 50 ve Direktif 2004/17/EC, Madde 52 (3) EMAS gibi çevre yönetimi standartlarına değinir.

⁷³ Vaka T-331/06 Evropaiki Dinamiki v European Environment Agency, (paragraf 76): Mahkeme üçüncü taraf doğrulamasının varlığının bir şirketin çevre yönetim sisteminin kalitesinin değerlendirmesinde değerlendirme ölçütü olabileceği kararını verdi. Bu konu hakkında daha ayrıntılı inceleme Bölüm 5'te bulunabilir.

Bölüm 5 - Tekliflerin değerlendirilmesi

Özet

- **Çevresel ihale kıstasları aşağıdakileri sağladığı sürece kullanılabilir:**
 - sözleşmenin konusu ile ilgili olma
 - ihale makamına sınırsız seçim özgürlüğü vermeme
 - ihale ilanında ve ihale belgelerinde, ağırlıkları ve geçerli alt kıstasları açıkça belirtilmiş olma
 - seçim kıstasları olmama (örneğin deneyim ya da genel kapasite)
 - AB hukukunun temel ilkelerine uygun olma
- **İhale etme aşamasında, şartnamedeki asgari gereksinimlerin dışında çevresel performansa puan verebilirsiniz. Çevresel kıstaslara verilen ağırlıkların belirlenmiş azami bir değeri yoktur.**
- **‘Yaşam döngüsü maliyetleme’ yaklaşımı, sözleşmenin gerçek maliyetini ortaya çıkarır. Değerlendirmede enerji ve su tüketimi maliyetleri ile bakım ve bertaraf maliyetlerini de göz önünde bulundurmak, daha yeşil seçeneğin tüm yaşam döngüsü boyunca maliyet etkin bir seçenek olduğu sonucuna varmanızı sağlayabilir.**

image: AVTC / stockphoto

5.1 İhale etmeye dair genel kurallar

5.1.1 İhale etme kıstasları

İhale etme aşamasında, ihale makamı tekliflerin kalitesini değerlendirir ve maliyetleri karşılaştırır.

Tekliflerin kalitesini değerlendirme esnasında yayınlamış olduğunuz önceden belirlenmiş ihale etme kıstaslarını, en iyi teklifi seçmek için kullanırsınız. Kamu ihale direktiflerine göre teklifleri değerlendirmek için iki seçeneğiniz vardır: En düşük fiyat esası veya **‘ekonomik açıdan en avantajlı’** teklif (EAAT). Bu ikinci seçenek, fiyatın yanı sıra başka kıstasların da olduğu anlamına gelir.

EAAT bağlamında ek ihale etme kıstasları arasında çevre kıstasları da olabilir. Direktiflerdeki kapsamı olmayan örnekler listesi, ihale makamlarının şunları değerlendirmesine izin verir: kalite, fiyat, teknik liyakat, estetik ve işlevsel özellikler, çevresel özellikler, kullanım maliyeti, etkinlik maliyeti, satış sonrası servis ve teknik yardım, teslimat tarihi ve teslim süresi veya tamamlanma süresi.

Her bir ihale etme kıstasının ihale makamına ekonomik avantaj sağlaması gerekmez.⁷⁴ Direkt olarak ekonomik olmayan etmenler, çevresel etmenler de bunlara dahildir, ihale makamının görüşüne göre teklifin değerini etkileyebilir.

En iyi teklif doğal olarak bir dizi alt kıstasa göre tespit edileceği için farklı kıstasları karşılaştırmak ve bunlara ağırlık vermek için değişik teknikler kullanabilirsiniz. Bu teknikler arasında matris karşılaştırmalar, göreceli ağırlıklar ve hasarsızlık indirimi sistemleri bulunmaktadır.

⁷⁴ Vaka C-513/99 Concordia Bus Finland Oy Ab v Helsingin kaupunki, paragraf 55'i (Concordia Otobus vakasını) inceleyiniz.

Uygulanacak ihale etme kistaslarını ve bunların ağırlıklarını belirlemek, ihale makamının görevidir. İhale etme kistasları ile ilgili bazı temel kurallar içtihatla belirlenmiştir:

1. İhale etme kistasları sözleşmenin konusu ile ilgili olmalıdır

İhale makamları sözleşmenin konusunu ve buna bağlı olarak ihale etme kistaslarını tanımlamakta özgür olsalar da ihale usulünün kapsamı dışındaki hususlarla ilgili ihale etme kistasları uygulamaya izin verilmemektedir.

İhale etme kistasının sözleşmenin konusu ile ilgili olup olmadığı

Avrupa Adalet Divanı'nın otobüs alımına dair bir kararında (Concordia Otobüs davası), toplu taşımda kullanılacak otobüslerin nitrojen oksit salımları ve gürültü seviyelerine dair ihale etme kistasının sözleşmenin konusu ile ilgili olduğu sonucuna varılmıştır.⁷⁵

Bir elektrik satın alım kararında, yenilenebilir kaynaklardan üretilen elektriğin ihale makamının tahmini tüketiminden fazla olmasına dair ihale etme kistası, sözleşmenin konusu ile ilgili olmadığı için kabul edilmemiştir.⁷⁶

2. İhale etme kistasları sınırsız seçim özgürlüğü sağlamamalıdır

İhale etme kistasları hiçbir zaman ihale makamlarına sınırsız seçim özgürlüğü sağlamamalıdır⁷⁷. Bu, tekliflerin birbirinden ayırt edilmesi için nesnel bir temel oluşturmaları ve yeterince konuya özel olmaları gerektiği anlamına gelir. Divan tarafından belirtildiği üzere, ihale etme kistasları, 'makul derecede bilgilendirilmiş ve özenli teklif sahipleri'nin aynı şekilde yorumlayacağı şekilde formüle edilmelidir.⁷⁸

İhale etmeye dair nesnellik şartının diğer bir ögesi ise doğrulanabilirlik ile ilgilidir. İhale etme kistasları ihale makamı tarafından doğrulanamayacak etmenlerle ilişkili ise bunların nesnel bir şekilde uygulandığını göstermek zor olacaktır.

Concordia Otobüs davasında ihale etme kistaslarının özgüllük ve ölçülebilirliği

Concordia Otobüs örnek olayında, teklifler değerlendirilmeden önce Helsinki Belediyesi gürültü ve nitrojen oksit seviyelerine ekstra puanlar verilmesi için bir sistem belirledi ve ilan etti.⁷⁹ Bu sistem Adalet Divanı tarafından yeterince özgül ve nesnel olarak kabul edildi.

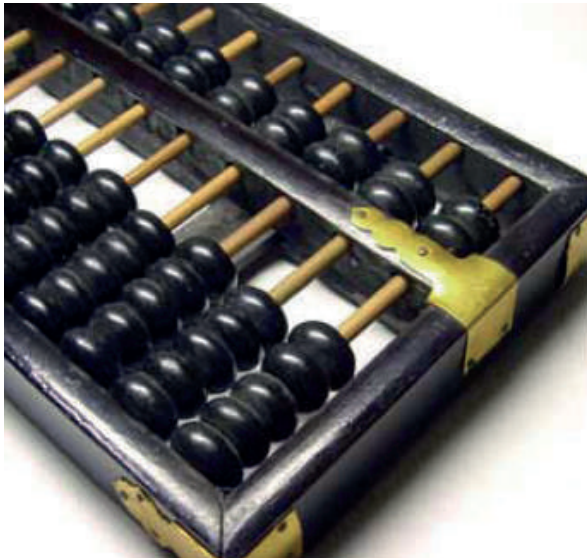

Image: kankhoon / fotocliphoto.com

⁷⁵ Adliye Mahkemesi'nin Vaka C-513/99 Concordia Bus, paragraf 65'teki hükmü

⁷⁶ Adliye Mahkemesi'nin Vaka C-448/01 EVN AG & Wienstrom GmbH v. Austria'daki hükmü. Ancak, Mahkeme'nin aynı zamanda yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektriğin miktarı ile ilgili olan ihale etme kriterlerinin (ihale eden makama arz edilen enerjinin bir parçası olarak) olasılığı olduğunu kabul ettiğine de değinilmelidir

⁷⁷ Vaka 31/87 Gebroeders Beentjes BV v State of the Netherlands, paragraf 26 ve Vaka C-513/99 Concordia Bus, paragraf 69'u inceleyiniz.

⁷⁸ Vaka C-19/2000 SIAC Construction Ltd v County Council of the County of Mayo, paragraf 42

⁷⁹ Bu vakada, nitrojenoksit salımları 4 g/kilovat-saat (+ 2.5 puan/otobüs) veya 2 g/kilovat-saat (+ 3.5 puan/otobüs) ve dış gürültü seviyesi 77dB (+1 puan/otobüs) olan otobüslere ilave puanlar verilmiştir.

EVN WienStrom davasında ihale etme kistaslarının doğrulanabilirliği

EVN WienStrom davasında⁸⁰, ihale makamı, teklif sahiplerinden elektrik tedarik kaynaklarının belirtilmesine dair herhangi bir kanıt istemeden, yenilenebilir elektrik üretimine dair bir ihale etme kistası uygulamıştır. Adalet Divanı, ihale makamı teklif sahiplerinin bu koşulu ne kadar yerine getirdiğini doğrulayamadığı ve doğrulamak niyetinde olmadığı için bu durumun eşit muamele ve şeffaflık ilkelerini ihlal ettiği kararına varmıştır.

3. İhale etme kistasları önceden ilan edilmiş olmalıdır

İhale direktifleri, ihale etme kistaslarının ihale ilanında veya ihale belgelerinde yazılı olmalarını şart koşar. İçtihat, ihale etme kistaslarının ilanındaki gereken ayrıntı düzeyini belirlemede yardımcı olmuştur. İlanda ya da belgelerde şunlar belirtilmelidir:

- İhalenin en düşük fiyat veya EAAT bazında verileceği
- Uygulanacak kistaslar ve alt kistaslar (EAAT kullanıyorsanız)⁸¹
- Değerlendirmedeki her bir kıstasa ne kadar ağırlık verileceği.⁸² İhale makamı derecelendirmenin mümkün olmadığını gösterdiği takdirde ihale etme kistasları önem sırasına göre sıralanabilir.⁸³

4. İhale etme kistasları seçim kistasları olmamalıdır

İhale etme kistasları, seçim aşamasında daha iyi değerlendirilebilecek ya da seçim aşamasında zaten değerlendirilmiş hususları ele almamalıdır. Bu teklif sahiplerinin önceki deneyimi veya teknik ve mali kapasitelerine dair ihale etme kistaslarının önüne geçer⁸⁴

5. İhale etme kistasları Topluluk hukukuna saygı duymalıdır

İhale etme kistasları, Topluluk hukukunun tüm ana ilkelerine uymak zorundadır. Adalet Divanı özellikle, hizmet sunma ve iş kurma özgürlüğü gibi diğer hükümlerin temelini oluşturan ayrımcılık yapmama ilkesinin üzerinde durmaktadır.

Concordia Otobüs davasında özgünlük ve ayrımcılık arasındaki ayrım

Concordia Otobüs davasında ayrımcılık konusu açıkça gündeme getirilmiştir. Concordia Bus'ın itirazları arasında Helsinki Belediyesi'nin şirketi HKL'nin gazla çalışan araçlara sahip tek şirket olmasından dolayı belediye tarafından belirlenen kistaslar doğrultusunda tam not alabilecek tek şirket olduğu ve bunun da ayrımcılığa yol açtığı belirtilmiştir. Adalet Divanı, ihale makamı tarafından belirlenen ihale etme kistaslarından tam puan alabilen tek bir şirket olması gerçeğinin ayrımcılığa girmede kararını vermiştir. Bir ihale kistasının ayrımcı olup olmadığına karar verilirken davanın bütün gerçekleri göz önünde bulundurulmalıdır.⁸⁵

80 Vaka C-448/01 EVN AG & Wienstrom GmbH v. Austria

81 Vaka C-532/06 Lianakis and others v Dimos Alexandroupolis and others, paragraf 38.

82 Vaka C-532/06 Lianakis and others v Dimos Alexandroupolis and others, paragraf 38. Vaka C-331/04 ATI EAC and others v ACTV Venezia SpA'da, Avrupa Adalet Mahkemesi ihale etme kriterlerinin altbaşlıkları için önceden ağırlık belirlenmesine gerek olmadığını onaylamıştır.

83 Direktif 2004/18/EC, Madde 53 (2); Direktif 2004/17/EC, Madde 55 (2).

84 Vaka C-532/06 Lianakis and others v Dimos Alexandroupolis and others, paragraflar 25-32.

85 Bu vakada şikayet sahibine gaz ile çalışan araçlar için uygulanan gereksinimlere sahip farklı bir lot ihale edilmiştir.

5.2 Çevresel ihale etme kistaslarının uygulanması

Yasal çerçeve, çevresel ihale etme kistaslarının kullanımı için geniş bir kapsam sunar. Farklı yöntem ve yaklaşımların kullanılması mümkündür:

5.2.1 Şartlar mı ihale etme kistasları mı?

Çevresel özelliklerin asgari şart (gereklilik) mı yoksa tercih (ihale etme kistası) mı olduğu ele alınırken bir dizi husus dikkate alınmalıdır. Çevresel ihale etme kistaslarını uygulamak, örneğin, belirli çevresel hedeflere ulaşacak mal, yapım işi ya da hizmetlerin maliyet ve/veya piyasa durumu hakkında emin olmadığınız durumlarda mantıklı olabilir. Bu etmenlerin ihale etme kistaslarına eklenmesi, maliyet de dahil olmak üzere diğer etmenlerle karşılaştırılmalarını mümkün kılacaktır.

Teknik şartnameye ayrıca **asgari performans düzeyi** de koyabilir ve daha iyi performansa ihale etme aşamasında **ekstra puanlar** verebilirsiniz. Bu yaklaşım YSA uygularken esneklik sağlaması nedeniyle bir dizi ihale makamı tarafından başarıyla kullanılmaktadır.

5.2.2 Ağırlık yaklaşımları

Her bir ihale etme kistasına verilen ağırlık, kistasların nihai değerlendirmedeki etkisini belirler. Çevresel ihale etme kistaslarına verilen ağırlık⁸⁶, şartnamede ele alınan çevresel hususların raddini yansıtabilir. Şartnamede önemli çevresel gerekliliklerin olduğu durumlarda, değerlendirme aşamasında bunlara düşük ağırlık verilebilir (ya da tam tersi yapılabilir).

Çevresel kistaslara verilecek ağırlıklara dair azami bir değer belirlenmemiştir. Uygun ağırlıklar belirlemek için aşağıdakileri göz önünde bulundurmanız gerekir:

- Çevresel hedeflerin sözleşmedeki maliyet ve genel kalite gibi diğer hususlara göre önemi
- Bu hususların ihale etme kistaslarında ele alınmasının, şartname, seçim kistasları ve sözleşme

uygulama maddelerinde ele alınmasından ya da bunlara ek olarak belirtilmesinden ne derece iyi olduğu

- İhale etme aşamasındaki puanlardan ne kadarını verebileceğiniz – Bu, ürün/ hizmet ve piyasa koşullarına bağlı olarak değişir. Örneğin, bir ürün için büyük ölçüde fiyat farkı yoksa ancak çevre performansı büyük ölçüde değişiyorsa çevresel özelliklerine daha fazla puan vermek mantıklıdır.

Yeşil ve sağlıklı temizlik hizmetleri, Toskana

Bir temizlik hizmetleri ihalesi için, Toskana Çevre Koruma Ajansı (ARPAT) teklifleri ekonomik ve çevresel olarak en avantajlı teklife göre değerlendirmiştir. Fiyata toplamda 40 puan verilirken kaliteye 60 puan verilmiştir. Kalite kistasları arasında 'yeşil' temizlik teknikleri kullanılması, azaltılmış ambalaj, çevresel ürün performansı (ISO Tip 1 etiketleri ya da eşdeğer etiketlere uygun ürünlerin payı) ve çevresel eğitim programlarının kalitesi bulunmaktadır.

86 EVN Wienstrom vakasında (C-448/01), yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretimini ile ilgili kriterlere toplam puanların %45'ine karşılık gelecek ağırlığın verilmesi, ihale kriterlerine dair diğer kurallara uyulması durumunda uygun görülmüştür.

5.2.3 Eko-etiket kullanma

Ürün, yapım işi ya da hizmetin çevresel özelliklerine atıfta bulunan eko-etiketleri belirleyen çevresel kıstaslar, ihale etme kıstaslarını hazırlamada ve değerlendirmede yardımcı olabilir.

Eko-etiketler, bir ürün ya da hizmetin yerine getirmek zorunda olduğu çok sayıda çevresel koşula sahiptir. Uygulanabilecek yaklaşımlardan biri, belli eko-etiket kıstaslarını şartnamede asgari gereksinimler olarak belirtmek ve sonrasında eko-etiketindeki kıstaslardan daha fazlasını karşılayan ürün veya hizmetlere değerlendirme aşamasında ekstra puan vermektir.

İhale etme aşamasında, şartnamede eko-etiket kıstasları kullanırken olduğu gibi, kullanılacak sertifika veya etiket konusunda ısrar edilemez. Söz konusu kıstasları karşılayan diğer ispat şekilleri de değerlendirilmelidir.

5.2.4 Çevre yönetim sistemlerini kullanma

Bazı durumlarda, bir çevre yönetim sistemi (ÇYS) ihale etme kıstaslarını değerlendirmede ispat aracı olarak kullanılabilir. İhale etme aşamasında, yapılacak sözleşmenin nasıl yerine getirileceğine bakıldığından bazı tedbirlerin ÇYS'ye uygun olarak gerçekleştirilmesi uygun olabilir. Ancak seçme aşamasında yapılmış hiçbir değerlendirmenin tekrarlanmadığından emin olunması gerekmektedir.

Çevresel taahhütlerin değerlendirilmesi

BT danışmanlık hizmetleri için yapılan bir satın alımda, Avrupa Çevre Ajansı (AÇA), sözleşmenin uygulanması sırasında teklif sahiplerinin yürüteceği çevresel politikaların değerlendirilmesine, ihale etme aşamasında puanların %10'unu tahsis etmiştir. Bu kıstas doğrultusunda, üçüncü taraf sertifikalı bir çevre yönetim programına sahip bir şirkete daha yüksek puan vermiştir. Soruşturmanın ardından mahkeme, AÇA'nın her teklifi kendi değerleri üzerinden değerlendirdiği için buna hakkı olduğu kararını vermiştir.⁸⁷ Burada önemli bir nokta AÇA'nın satın alım direktifleri tarafından kapsanmadığıdır. Ancak mahkemenin çevresel ihale etme kıstaslarını değerlendirmede niteliksel bir yaklaşım kullanılmasını uygun bulması kayda değerdir.

⁸⁷ Mahkeme, Avrupa Çevre Ajansı'nın "ihalelerin kıyaslamalı bir değerlendirmesini yaptığını, ihaleciler tarafından sunulan çevre politikalarının hilesiz olup olmadığını değerlendirdiğini ve yalnızca bir ihalecinin çevresel politikalar oluşturduğu, diğer ihalecilerin bu alanda iyi niyetli yaklaşımları olduğu kararını verdiğini" belirtmiştir. (Vaka T-331/06 Avrupa İktisadi Dinamiki v European Environment Agency, paragraf 76)

5.3 Yaşam döngüsü maliyetleme (YDM)

Bir alım sürecini ihale etme aşamasında, teklifin maliyeti genellikle en etkili etmenlerden birisidir. Ancak maliyet nasıl tanımlanır?

Bir ürün, hizmet ya da yapım işi alırken her zaman bir ücret ödenir. Ne var ki satın alma fiyatı, tüm tedarik, kullanım ve bertaraf süreci içerisindeki maliyetlerden yalnızca bir tanesidir. 'Yaşam döngüsü maliyetleme' (YDM), bir mal, hizmet ya da işin ömrü boyunca ortaya çıkacak tüm maliyetleri dikkate almaktır:

- Satın alma fiyatı ve ilgili tüm maliyetler (teslimat, kurulum, işletmeye alma, vb.)
- Enerji, yedek parça ve bakım gibi işletme giderleri
- Servisten çıkarma ve bertaraf gibi ömür sonu maliyetleri

Bölüm 5.3.2'de sıralanan belli koşullar altında YDM, dışsal (sera gazı salımları gibi) maliyetleri de içerebilir.

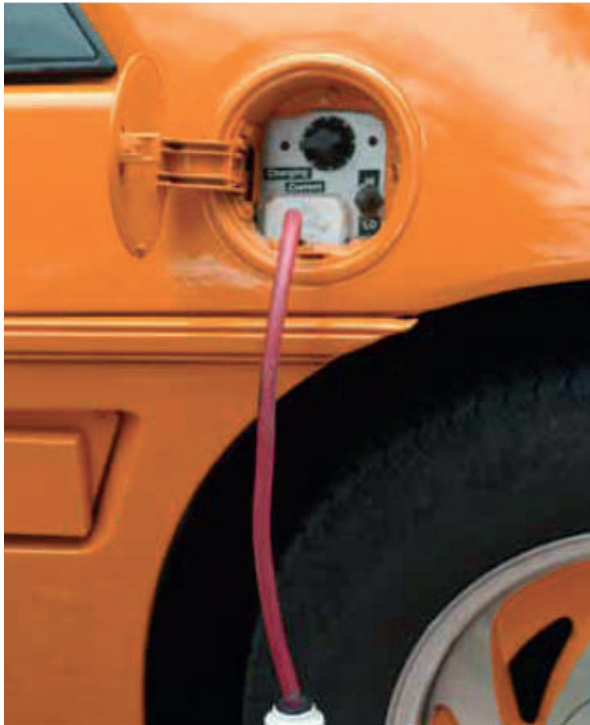

image: kabby / dreamstime.com

Sloven Bakanlığı taşıtların işletme maliyetlerini değerlendiriyor

Sloven Kamu Yönetim Bakanlığı, kamu idareleri adına aldığı taşıtlar için YSA kıstaslarını kullanıyor. 2009 ve 2010 yılındaki yaklaşım, altı araç kategorisi için ortalama CO₂ emisyonlarına azami eşik değerleri koymaktaydı. 2011 yılında Bakanlık daha kapsamlı bir işletme ömrü maliyetlendirme modeline geçerek CO₂, NOx ve partikül madde salımlarının yanı sıra ortalama yakıt tüketimi/km etmenlerini de dikkate almaya başladı. Bu yaklaşım, Temiz Araçlar Direktif'ine uygundur (2009/33/EC).

5.3.1 YDM ve çevresel hususlar

YDM, kamu idaresinin çevresel hedeflerinden bağımsız olarak mantıklı bir uygulamadır. YDM uygulayarak satın alım fiyatında olmayan, kaynak kullanımı, bakım ve bertaraf maliyetlerini göz önünde bulundurmuş olursunuz. Genellikle bu, daha yeşil olan mal, yapım işi ya da hizmetin aynı zamanda daha ucuz olduğu çift taraflı kazanç (win-win) durumuna yol açacaktır. Bir mal, yapım işi ya da hizmetin yaşam döngüsü boyunca sağlanabilecek olası tasarruf aşağıda özetlenmiştir.

Su ve enerji kullanımından tasarruf

Kullanım sırasında enerji ve su tüketiminin maliyeti, genellikle bir mal, yapım işi ya da hizmetin yaşam döngüsü maliyetlerinin ve çevresel etkilerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu tüketimi azaltmak açıkça hem mali yönden hem de çevre açısından mantıklıdır.

Yunan şehri aydınlatma giderlerinde tasarrufa gidiyor

Yunan şehri Amaroussion, ihaleden önce sokak aydınlatma ekipmanlarını değiştirmenin neden olacağı olası tasarrufu inceledi. Eski yüksek basınç cıva lambaların metal halojenür lambalar ile değiştirilmesinin, elektrik tüketiminde yaklaşık olarak yıllık %40 tasarruf sağlayacağı anlaşıldı. Bir teknik şartname hazırlandı ve 2500 yeni-teknoloji lamba satın alındı ve kuruldu. Yüksek satın alım fiyatı göz önünde bulundurulduğunda bile, her bir lambada elde edilen ömür maliyeti tasarrufu 315 avro olarak ve CO₂ salımlarındaki azaltım 2.9 ton olarak hesaplanmıştır.

image: HFSman / Flickr.com

Bakım ve değiştirme maliyetlerinden tasarruf

Bazı durumlarda en yeşil alternatif, değiştirmeye kadarki dönemin azami, bakım işlerinin asgari olduğu tasarımlardır. Örneğin, beton içerisinde granüle cüruf kullanılması binaların ömrünü uzatabilir ve aynı zamanda bakım gerektiren tozlaşma miktarını azaltabilir. Bu da diğer beton tipleriyle karşılaştırıldığında toplam yaşam döngüsü maliyetini azaltabilir.

Bertaraf maliyetlerinden tasarruf

Bir ürün alınırken ya da inşaat projesinin ihalesi hazırlanırken kolayca unutulmuş bir etmen bertaraf maliyetleridir. Bertaraf maliyetleri, bazen uzun bir aradan sonra da olsa sonuçta ödenmek durumundadır. Alım sırasında bu maliyetleri göz önünde bulundurmamak, bir iş anlaşmasının pahalı bir satın alıma dönüşmesine neden olur. Bertaraf maliyetleri fiziksel sökme maliyetlerinden güvenli bertaraf maliyetleri arasında değişebilir. Bertaraf genellikle, WEEE Direktifi gibi oldukça sıkı düzenlemelerle kontrol edilir.⁸⁸

Bertaraf aşamasının akıllıca planlanması: İnşaat sektörü örneği

Bina sektörü oldukça fazla atık üreten bir alandır. Eski binaların yıkımı yüklü inşaat artığı meydana gelmesinin yanı sıra asbest gibi tehlikeli maddelerle uğraşılmasını gerektirir. Yani ihale çağrısında müteahhitlere yıkım esnasında ne kadar tehlikeli atık üretilmesini beklediklerini ve bunun bertarafının maliyeti sorulabilir. Yol yapımı gibi durumlarda, kullanılmış asfalt veya yıkık bina malzemeleri gibi atıkların geri dönüşümünden elde edilebilecek karı da hesaplamak mümkün olabilir.

image: LSACE / Flickr.com

⁸⁸ Elektrikli ve elektronik ekipman atıkları Direktifi 2002/96/EC

5.3.2 Dış çevresel maliyetlerin değerlendirilmesi

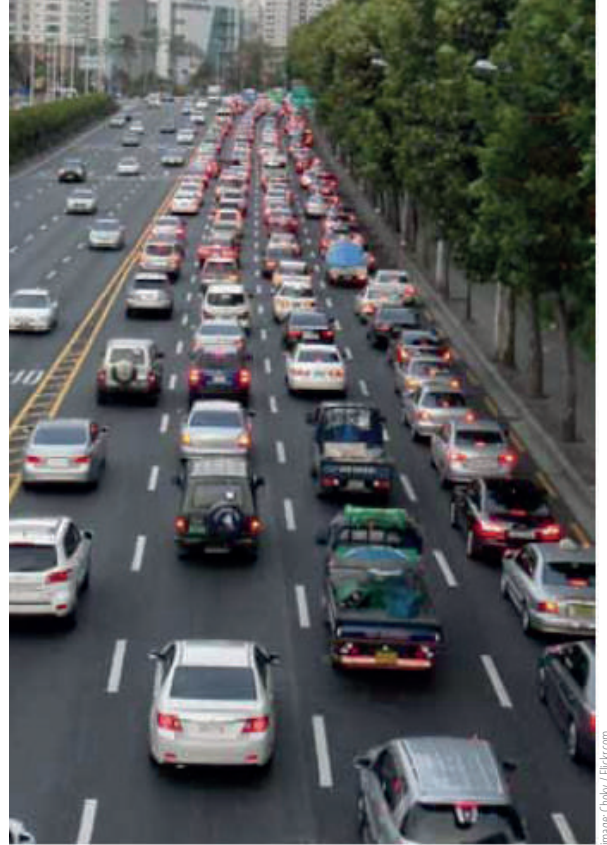
İhale makamı tarafından ortaya konan maliyetlerin yanı sıra bazı durumlarda çevresel dışsallıkları da göz önünde bulundurabilirsiniz – iklim değişikliği ya da asitlenme gibi belli çevresel etkilerin topluma olan maliyeti. **Çevresel dışsallıkları** dikkate alan YDM, bazen ‘tüm yaşam maliyetlendirme’ (TYM) olarak adlandırılır.

Dışsal maliyetlerin satın alımda kullanılması için, yukarıda belirtilen ihale etme kriterlerine dair şartları karşılamaları gerekir (özellikle, sözleşmenin konusu ile ilgili olması) ve parasal olarak ifade edilebilir olmalıdır. Bunlar daha sonra diğer maliyetlerle birlikte değerlendirilerek en düşük teklif belirlenebilir. Bunun nasıl yapılacağına bir örneği, Temiz Araçlar Direktifi’nde (2009/33/EC) görülebilir.

YDM’de Dışsallıklar - Temiz Araçlar Direktifi

Temiz Araçlar Direktifi, kara ulaşım araçları satın alımlarında enerji ve çevresel etkilerin ihale makamları tarafından, şartnamede ya da ihale etme kriterlerinde göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılar. Direktif bu etkilerin parasal olarak ifade edilip işletim maliyetinin değerlendirilmesi için bir yöntem sunar. Bu model farklı salım tiplerine parasal bir değer verir - karbon dioksit (CO₂), azot oksit (NO_x), metan olmayan hidrokarbonlar (NMHC) ve partikül madde.⁸⁹ Her aracın ömür boyu salımları bu sayede bir maliyete dönüştürülür ve bu maliyetin satın alım fiyatı, yakıt maliyetleri ve bakım gibi diğer maliyetlerle birlikte değerlendirilmesi gerekir.

Dışsallıkları yaşam döngüsü maliyetinin bir parçası olarak değerlendirdiğinizde aynı unsurları ihale kriterlerinde bir kez daha değerlendiremezsiniz.

5.3.3 YDM’nin uygulanması

Avrupa’da artan sayıda kamu idaresi, teklifleri değerlendirirken en düşük maliyeti saptamak için YDM’yi ve farklı karmaşıklık derecelerine ve kapsamlara sahip diğer araçları kullanmaktadır (bkz. aşağıdaki liste).

YDM’yi değerlendirirken bazı konular ele alınmalıdır:

- **Ömür** – Bir ürünün hangi sıklıkta değiştirilmesi gerektiği, özellikle daha uzun dönemde, maliyeti üzerinde büyük bir etkiye sahip olacaktır. Sıklıkla değiştirilmesi gereken daha ucuz bir ürün, uzun süre kullanılabilecek daha pahalı bir üründen daha maliyetli olacaktır. Bu, kaç yıllık bir süre için yaşam döngüsü maliyet karşılaştırması yapacağınızı belirlerken dikkate alınmalıdır.

⁸⁹ İhale makamları, Direktifte yer alan maliyetlerin iki katını geçmemek şartıyla, her bir kirlenici salımına daha yüksek maliyetler atamayı seçebilir. (Direktif 2009/33/EC, Madde 6).

- **İskonto haddi** - Gelecekteki maliyetler, sermaye zaman içinde belirli bir miktar faiz işleteceğinden dolayı, günümüzdeki kadar 'değerli' değildir.⁹⁰ Yaşam döngüsü maliyetleri karşılaştırılırken bu etmenin dikkate alınması gerekmektedir. Bu, gelecekteki maliyetlere, genellikle ülkenin ulusal faiz oranı olan iskonto haddi uygulayarak yapılır. Bu, her maliyete net bugünkü değer (NBD) vererek günümüzdeki ve gelecekteki maliyetlerin karşılaştırılmasına olanak tanır.
- **Verinin kullanılabilirliği ve güvenilirliği** - Yaşam döngüsü maliyetlerinin değerlendirilmesi kaçınılmaz olarak gelecekteki maliyetlere dair tahmin edilemez bir unsur içerir (örneğin, bakım maliyetleri, enerji tüketimi, ürünün gerçek ömrü). Teklif sahibi şirketlerden maliyet tahminleri için ayrıntılı destekleyici bilgi istemek bu nedenle önemlidir. Gelecekteki maliyetlerin tedarikçinin kontrolü altında olduğu durumlarda (örneğin, sorumlu oldukları bakım veya bertaraf), sözleşme şartlarında gelecek için azami fiyatlar belirleyerek YDM hesaplamalarınızın daha doğru olmasını sağlayabilirsiniz.

YDM araçları

YDM hesaplanmak için kullanılabilecek araçların kısmi bir listesi:

- Avrupa Komisyonu araç alımı için YDM hesaplama aracı: <http://www.cleanvehicle.eu>
- Avrupa Komisyonu inşaat için kullandığı YDM yöntemi: [http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/inşaat/files/Compet/life_cycle_costing/final_report_en.pdf](http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/in%C5%9Faat/files/Compet/life_cycle_costing/final_report_en.pdf)
- SMART-SPP projesi kapsamında geliştirilen, satın alımlarda hem YDM hem CO₂ salımlarını değerlendirme aracı: <http://www.smart-spp.eu>
- İsveç Çevre Yönetim Konseyi tarafından geliştirilen YDM aracı: http://www.msr.se/en/green_procurement/LCC/
- BUY SMART projesi kapsamında geliştirilen YDM aracı: <http://www.buy-smart.info>

⁹⁰ Bugün %5 faizi oranı ile yatırılmış €100, 1 sene sonra 105€ değerinde olur. Bu durumda, 1 sene sonra harcanacak olan 105€ bugün 100€ değerindedir.

Bölüm 6 – Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin hükümler

Özet

- ***İhale makamları, sözleşmenin uygulanması esnasında çevresel konuların dahil edilmesine ilişkin sözleşme maddeleri kullanabilir. Bunlar, ihale makamının satın almak istediği mal ve hizmetlerin üretimi ve tedariki ile ilgili olmalıdır.***
- ***İhale makamı, malların tedarikinin veya hizmetlerin çevresel etkisinin en aza indirilecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtebilir ve çevresel performans, sözleşme kapsamındaki ceza veya ikramiyeler ile ilişkilendirilebilir. Çevresel taahhütlerin ihlalinin önüne geçmek için, ihale makamları sözleşme kapsamında uygun yaptırımları öngörebilir.***
- ***Sözleşme uygulanırken sözleşme hükümleri ile uyum, sözleşmede açıkça belirtilen uyum sorumluluğu ve raporlama ile yakından takip edilmelidir.***
- ***Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin maddeler, ihale edilmiş sözleşme tutarında değişikliğe yol açacak, yani ihalenin sonucunu değiştirecek, çevresel şartlar koymak için kullanılamaz.***

6.1 Sözleşme maddelerine ilişkin kurallar

Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin maddeler, sözleşmenin nasıl yerine getirileceğini belirlemek için konulur. Çevresel ve sosyal hususlar, sözleşme ilanında veya şartnamelerde yer almaları ve Topluluk hukukuna uygun olmaları kaydıyla, sözleşmenin uygulanmasına ilişkin maddelere dahil edilebilir.⁹¹

- Sözleşme hükümleri, teknik şartlar, ihale etme veya seçme kriterleri gibi gösterilmemelidir. Diğer bir deyişle, ekonomik operatörden ihale prosedürü sırasında akdi kurallara uygunluğunu kanıtlaması talep edilemez. Sözleşme hükümlerine uyum yalnızca sözleşmenin yürütülmesi sırasında kontrol edilir.
- Ancak sözleşme maddeleri, ihale sürecinin bir parçası olarak edilmiş belli taahhütleri içerebilir (örneğin, ihalede iddia edilen çevresel performans seviyelerine uymaya zorlama).
- Sözleşme hükümleri, şirketlerin sözleşmede belirtilen tüm yükümlülüklerden haberdar olmaları ve bunları fiyat tekliflerinde yansıtabilmeleri için ihale ilanında açıkça ortaya konmalıdır.⁹² İhale makamı, ekonomik operatörlerin akdi şartlara uymadığı durumlarda ileriki aşamalarda ihale dışı bırakılacağını belirtebilir.
- Sözleşme hükümleri, sözleşmenin uygulanmasına ilişkin olmalıdır. Bu, mal, hizmet veya yapım işlerinin üretimi ve sağlanması için gerekli faaliyetlerle ilişkili olmaları anlamına gelir.
- Sözleşme hükümleri, herhangi bir üye ülke yüklenicisinin lehine sonuçlanacak bir ayrımcılığa neden olamaz.

91 Direktif 2004/18/EC, Madde 26 ve Direktif 2004/17/EC, Madde 38

92 Vaka C 496/99 P Commission v CAS Succhi di Frutta, paragraflar 115-121

6.2 Malların tedariği için sözleşmenin uygulanmasına ilişkin hükümler

Tedarik sözleşmelerinde, çevresel şartların uygulanmasına olanak sağlayan en uygun fırsat genellikle malın nasıl teslim edileceğini belirlemektir. Sözleşmenin çevresel etkilerini iyileştirmek için kullanılabilecek basit yollar şunlardır:

- Ürünün uygun miktarda teslim edilmesi. Bu genelde, taşıma etkisi daha fazla olan sık teslimat gerektirecek daha küçük miktarlarla karşılaştırıldığında çevresel açıdan daha etkin olan toplu teslimat yapılması anlamına gelmektedir. Haftalık veya aylık azami teslimat sayısının belirlenmesi aynı sonucu elde etmek için başka bir yol olabilir.
- Malların trafiğin en sıkışık olduğu saatler dışında teslim edilmesini istemek, trafik sıkışıklığına olan etkiyi en aza indirecektir.
- Tedarikçinin ürünle birlikte gelen ambalajları geri almasını (ve geri dönüştürmesini ya da yeniden kullanmasını) şart koşturmak (bu iki avantaja sahiptir: geri dönüşüm ya da yeniden kullanım öncesinde merkezi paketleme ve tedarikçiyi gereksiz ambalaj miktarını azaltması konusunda teşvik etme)
- Tedarikçiden ürünün teslimatından kaynaklanan sera gazı salımları ve sözleşme süresince salımları azaltmak için alınan önlemler konusunda düzenli bilgi vermesini istemek. Bu, tek seferlik tedarik sözleşmeleri için geçerli değildir.

Image: Bernhardt Benke / Flickr.com

İrlanda'da sürdürülebilir mobilya ambalajlama

İrlanda Kamu İşleri Ofisi (OPW), 2007-2010 döneminde, yıllık 10 milyon € değerinde 200'den fazla ofis mobilyası satın alımı yapmıştır. Sözleşme hükümleri, yüklenicilerin iş yerlerinde atık azaltımı, atık geri kazanımı, ambalaj azaltımı, geri kazanılabilir ambalaj maddeleri kullanımı, çevresel salımların kontrol edilmesi ve malzemelerin ve ulaşımın verimli kullanılması gibi çevresel uygulamalar gerçekleştirmesini şart koşmuştur. Örneğin, bir tedarikçi malları plastik ambalaj yerine battaniyelere sarılmış halde getirmeye başlamıştır. Bu gibi geri kazanılabilir ambalaj malzemelerinin kullanımı artık Mobilya Bölümü tedarikçileri için standart bir uygulama haline gelmiştir. Başka bir şirket ise ahşap atıklarını parçalara ayırarak kendi ısıtma sisteminde kullanmaktadır.

Şartnameye belirli madde veya üretim süreçleri ya da yöntemler eklediğinizde, bunlar aynı zamanda tedarik sözleşmeleri için sözleşme maddeleri haline de gelebilir.

Aşağıdaki maddeler, tedarik sözleşmelerinde genellikle yer alan bazı hizmet veya yapım işleri elemanları (örneğin, yer seçimi, kurulum veya bakım) için uygun olabilir.

6.3 Yapım işleri veya hizmetler için sözleşmenin uygulanmasına ilişkin hükümler

Yapım işleri veya hizmet sözleşmeleri için kullanılabilecek sözleşmenin uygulanmasına ilişkin maddeler şunlar olabilir:

- **Hizmet veya yapım işinin nasıl uygulandığı:**
 - EMAS veya ISO 14001 gibi üçüncü taraf sertifikalı bir programa uygun özel çevre yönetim tedbirlerinin uygulanması
 - Sözleşmeden kaynaklanan atıkların en aza indirilmesi, ör: belirli hedefler koymak veya ceza ya da ikramiye maddeleri eşliğinde azami tutarlar belirlemek

- Elektrik ve su gibi kaynakların iş yerinde verimli kullanımı
- Temizlik ürünleri, vb. kullanımının uygun miktarlarda olmasını sağlamak için dozaj göstergeler kullanmak
- **Yüklenici personelinin eğitimi:**
 - Yaptıkları işin çevresel etkileri ve idarenin çevre politikası konusunda eğitilmiş personel
- **Ürün ve araçların alana taşınması:**
 - Ürünlerin iş yerine kompakt şekilde getirilmesi ve alanda açılması
 - Ürünlerin taşınması için yeniden kullanılabilir konteyner veya ambalaj kullanımı
 - Ürünlerin taşınmasından kaynaklı CO₂ ve diğer sera gazı salımlarının azaltımı
- **Kullanılan ürün veya ambalajların imhası:**
 - Ürünlerin veya ambalajların yeniden kullanım, geri dönüşüm veya uygun şekillerde imhası için tedarikçi tarafından geri alınması

Image: Sergio / dreamstime.com

6.4 Sözleşmeye uygunluğun izlenmesi

Çevresel sözleşme maddelerinin olması sadece bunların düzenli olarak izlenmesi ile etkili olabilir. Sözleşmeye uygunluğun izlenmesi farklı şekillerde gerçekleştirilebilir:

- Tedarikçiden uygunluğun ispatı istenebilir
- İhale makamı yerinde denetim yapabilir
- Üçüncü bir taraf izleme işini üstlenebilir

Sözleşmeye uyulmadığı durumlarda uygulanacak cezalara veya iyi performans için ikramiyelere sözleşmede yer verilmelidir.

Image: wbrtten / iStockphoto.com

Sözleşmede çevresel performans hükümleri, Toskana

Toskana Çevre Koruma Ajansı (ARPAT) tarafından yapılan temizlik hizmetleri sözleşmesi, tedarikçinin sağladığı hizmet için resmi olmayan bir çevre yönetim sistemi kullanmasına dair bir madde içermiştir. Yüklenicinin şu üç adımı gerçekleştirmesi şartı konulmuştur:

- 1) hizmete dair ilk çevresel inceleme yapılması;
- 2) bir çevre programı başlatma;
- 3) programın izlenmesi için gereken adımların atılması.

Yüklenici, her yıl kullanılan ürün miktarının belli bir yüzdeyle azaldığını göstermek için kullanılan ürün hacmine dair veri (altı aylık dönemlerde) sağlamakta ve hizmet kalitesinin düzenli kalite kontrollerinden dolayı azalmadığını göstermekle yükümlüdür. Çalışanların sürdürülebilir temizlik tekniklerine dair eğitilmesi de şartlardan biriydi.

Letonya'da CO₂ azaltımına uygunluğun izlenmesi

Letonya Çevre Bakanlığı, sürdürülebilir inşaat projelerine İklim Değişimi Finansal Enstrümanı (CCFI) çerçevesinde yıllık yaklaşık 50 milyon € vermektedir. Bu fon rekabet temelinde verilmektedir ve başvurular proje başvurusunun değerlendirme aşamasında ekstra puan almak için YSA listesinden kıstaslar seçebilirler. Bu kıstaslar daha sonra fonun verilme şartı olarak imtiyaz sahibini yasal olarak bağlayıcı hale gelir. CCFI çerçevesinde finanse edilen tüm projeler, projenin tamamlanmasını takip eden beş yıllık bir izleme sürecine girer. Eğer bir proje ilk ve ikinci yılında, başvuruda ve sözleşmede belirtilen CO₂ salınım azaltımına uymazsa imtiyaz sahibi bunun düzeltilmesi için bir plan yapar ve planı kendi kaynakları ile uygular. Eğer proje sonuçlarının uygunluğu hala sağlanmamış olursa CCFI tarafından proje için verilen kaynaklar kullanılamaz hale gelir ve geri alınır.

Bölüm 7 – Ana YSA sektörleri

Bu bölüm, dört önemli satın alım kategorisinde YSA'nın nasıl ele alınabileceğini göstermektedir - inşaat, gıda ve yiyecek içecek hizmetleri, elektrik ve ahşap. Bu sektörler, Bölüm 1'de ele alınan kıstaslara göre seçilmiştir - çevresel etkiler, bütçeden kaynaklanan önem, piyasayı etkileme potansiyeli ve daha yeşil alternatiflerin bulunması. Özetlenen yaklaşımlar, AB YSA kıstaslarına dayanmaktadır.⁹³

7.1 İnşaat

Sektörün çevresel, ekonomik ve sosyal önemi göz önünde bulundurulduğunda, birçok kamu kuruluşu daha sürdürülebilir inşaat faaliyetlerine yönelmektedir. En önemli çevresel etkiler, binaların kullanımı, özellikle de enerji tüketimi ile ilgilidir. Diğer önemli faktörler arasında, inşaatla kullanılan malzemeler, binanın hava kalitesi, su tüketimi, trafik veya arazi kullanımı üzerindeki etkisi ve inşaat sırasındaki atık üretimi bulunmaktadır.

Image: Stephan Köhler / ICL

Binalar, yapının performansını belirleyen çok sayıda bileşene sahip, son derece karmaşık sistemlerdir. YSA yaklaşımları, hem binanın genel etkisini hem de bireysel bileşenlerin çevresel özelliklerini ele almayı

hedefler. Bütünleşik bir bakış açısı kazanmak için, özel bir çevresel değerlendirme aracının kullanılması çok yararlı olabilir.⁹⁴

7.1.1 YSA yaklaşımı

- Mimar ve mühendislerde sürdürülebilir yapı tasarımı konusunda deneyim kıstası, müteahhitlerde ise çevre yönetimi tedbirlerinin uygulanmasına dair seçim kıstasları kullanın.
- Satın alım sürecinin her aşamasında yapılacak yapının asgari enerji performansını belirtin.⁹⁵ Satın alımda asgari düzeyin üzerine çıkan performansa sahip tasarımlara ek puan verebilirsiniz.
- TC/CEN 350 (İnşaat işlerinin sürdürülebilirliği) ve 351 (İnşaat ürünleri - tehlikeli madde üretimi değerlendirilmesi)⁹⁶ gibi standartlara başvurun; şartnamede bunlara veya eşdeğer standartlara uyulmasının gerekli olup olmadığını belirleyin.
- Yenilenebilir enerji sistemleri kullanan tasarımlara öncelik verin.
- Yapı malzemelerinde tehlikeli maddelerin kullanımını kısıtlayın.
- Sürdürülebilir şekilde elde edilmiş ahşap ve diğer doğal malzemelerin kullanımını, geri dönüşümlü ve tekrar kullanılan malzemeler ile kullanılan malzemenin yaşam döngüsü sonunda geri dönüşümlü olmasını teşvik edin
- İç mekan hava kalitesine, kullanıcıların sağlığına ve yeterli havalandırmaya önem verin.

⁹³ http://ec.europa.eu/environment/gpp/gpp_criteria_en.htm

⁹⁴ Bu tip gereklere örnek olarak LEED, BREEAM ve klima:aktiv verilebilir. Bina onarım işleri satın alımında çevresel değerlendirme gereçlerinin kullanımı hakkında daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.sci-network.eu>

⁹⁵ Girişi bölümünde de özetlendiği gibi, Binaların Enerji Performansları Direktifi 2010/31/EU asgari enerji gereksinimlerini 2013 yılından itibaren tüm yeni bina ve onarımlar için zorunlu hale getirecektir.

⁹⁶ Bu standartların gelişimi ve uygulanmasına dair daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.cen.eu>

- Su tasarrufu sağlayan tesisat kullanımını şart koşun ve gri su ile yağmur suyunun yeniden kullanılmasını teşvik edin.
- Atık ve kaynak yönetimi ile inşaat malzemelerinin taşınmasına dair sözleşme maddeleri ekleyin.
- Müteahhitleri, inşaatın tamamlanmasından sonraki yıllar içinde enerji performansını izlemekle ve binanın kullanıcılarına sürdürülebilir enerji kullanımı üzerine eğitim vermekle sorumlu tutan maddeyi sözleşmeye dahil edin.

Viyana'da yeni bir sürdürülebilir hastane

Yeni Kuzey Viyana Hastanesi, satın alım ve inşaat sürecinin her aşamasında ve bittikten sonraki performans izlemede, Sürdürülebilirlik Sözleşmesi'ne uygun olarak inşa edilecektir. Bu sözleşme, genel enerji talebi, inşaat alanındaki çevrenin korunması, iç mekan hava kalitesi, erişilebilirlik, esnek kullanım, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve inşaat sırasında gürültü ve atık üretimine dair oldukça iddialı şartlar koşturmuştur.

7.2 Gıda ve yiyecek içecek hizmetleri

Avrupa Komisyonu için gerçekleştirilen bir araştırmada, Avrupa'da gıda ve içecek sektörünün çevresel etkilerin %20 ila %30'undan sorumlu olduğu belirtilmiştir.⁹⁷ Bu sektördeki en önemli çevresel etkiler, üretimde zararlı kimyasalların kullanımı ve gıda üretimi ve gıda taşımacılığından kaynaklanmaktadır. Pek çok kamu kuruluşu, ofis ve okul kantinlerinde sunulan organik

gıda payını artırmaya ve et ürünlerinin yüksek etkili payının azaltılmasına çalışmaktadır. Su kaynaklarının sürdürülebilir olmayan kullanımı ve ambalaj atıkları da önemli hususlar arasındadır.

7.2.1 YSA yaklaşımı

- Organik olarak üretilen gıdanın asgari payını belirleyin.⁹⁸ İhalenin verilmesinde asgari düzeyin üzerine çıkan tekliflere ek puan verin.
- Meyve ve sebzenin mevsiminde kullanılmasına ve sürdürülebilir şekilde yetiştirilmiş deniz ürünlerine yönelik asgari yüzde belirleyin ya da bunlara ek puan verin.
- Yiyecek atıklarını ve yiyecek ambalajlarından kaynaklı atığı en aza indirmeye dair sözleşme maddeleri ekleyin.
- Yiyecek içecek hizmeti sağlayanların, çalışanların eğitilmesi gibi uygun çevre yönetimi tedbirlerini uygulamasına dayalı seçim kriterlerini dahil edin.

Malmö'de sürdürülebilir gıda

Malmö'nün hedefi, 2020 yılına kadar kamuya sağladığı tüm yiyecek içecek hizmetlerinde %100 organik gıda kullanmaktır. Djupadal okulu için gerçekleştirilen pilot ihalede, ürün çeşitlerine organik ürünlerin dahil edilmesi, balık ürünlerinin Deniz Koruma Konseyi kriterlerine (ya eşdeğeri) uyumlu olması ve şehrin sürdürülebilir ulaşım kriterlerine uyan araçlar ile yapılan teslimatların haftada bir gerçekleştirilmesi gibi şartlar koydu. Pilot uygulama sonucunda kantindeki yiyeceklerin % 97'si organik oldu. Bütçe üzerindeki etki ise et ürünlerinden mevsimsel sebzelere yönelme sayesinde asgari düzeyde tutuldu.

⁹⁷ Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi, Ürünlerin Çevre Üzerindeki Etkileri (EIPRO), 2006, sayfa 15. Bu çalışma, farklı piyasa sektörlerinin abiyotik tükenme, asitleşme, ekotoksikite, küresel ısınma, ötrofikasyon, insan toksisitesi, ozon tabakasının delinmesi ve fotokimyasal oksitleşme üzerindeki etkilerini araştırmıştır.

⁹⁸ Bir gıda ürününün organik olarak nitelendirilebilmesi için AB'nin uyması gereken şartlar vardır ve ürünün onaylı bir denetim kurulu tarafından denetlenmesi gerekir. Uyumlu olması gereken şartlar, organik üretim ve organik ürünlerin etiketlenmesi üzerine olan Konsey Yönetmeliği (EC) 834/2007 tarafından belirlenmiştir.

7.3 Elektrik

Fosil yakıtlardan elektrik üretimi, küresel düzeyde sera gazı salımlarının ana kaynaklarından biridir. Avrupa'da birçok kamu kuruluşu, elektrik enerjisini yenilenebilir enerji kaynaklarından almaktadır. Enerjinin yenilenebilir kaynaklardan kullanımını teşvik eden bir tanım, AB direktifi 2009/28/EC tarafından yapılmıştır. Bu direktif, aynı zamanda üye ülkeleri, elektrik sağlayıcıları tarafından talep edildiği koşulda yeşil elektriğe Köken Garanti Sertifikası vermekle yükümlü kılar. Bunun amacı, fiziksel olarak yeşil olmayan elektrikten ayırt edilemediği için yeşil elektriğin iki kez satılmasını önlemektir. Bu da yeşil enerji arzının güvenilirliğini temin etmede önemli bir faktördür.

7.3.1 YSA yaklaşımı

- Elektriğin (veya bir kısmının) yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilmesini şart koşun. Köken Garantisi sertifikası isteyin.
- Elektrik tedarikçisinin arz ettiği tamamlayıcı enerji tasarrufu faaliyetlerine (örneğin, mevcut tüketim alışkanlıklarının enerji denetimi) dair kıstas belirleyin.
- Elektrik üretim verimliliğini, tedarikçilerden bilgi talep ederek ve sözleşmeye asgari verimlilik etmenleri koyarak değerlendirin.

Rivierenland'da yenilenebilir elektrik alımı

2009 yılında Hollanda'nın Rivierenland bölgesindeki on belediye, elektrik tedarik sözleşmelerini yenilemek için bir araya gelmeye karar verdi. Çerçeve sözleşmeler aracılığı ile belediyelerin fosil yakıtlardan elde edilen elektrik ile yenilenebilir kaynaklardan elde edilen elektrik arasında seçim yapma şansı yaratıldı. Şu ana kadar alıcıların tümü yeşil elektriği seçerek yıllık 12.5 GWh tüketim ile CO₂ salımında yaklaşık 5500 ton azaltım sağladı; bu da 600 AB vatandaşının yıllık salımına eşdeğerdir.

Lüksemburg'da akıllı enerji

Lüksemburg'daki Beckerich Belediyesi, enerji açısından kendine yeterli olmayı ve CO₂ salınımlarını azaltmayı hedeflemektedir. Fosil yakıt enerji kaynaklarından bağımsız hale gelmek için, iki biyogaz santrali, bir odun yongası santrali ve bölge için ısıtma ağı yaptırılmıştır. Bugün enerjinin %90'ı ve ısıtmanın %40'ı yenilenebilir kaynaklardan sağlanmaktadır. Tüm belediye binaları, akıllı yönetim sistemleri ile donatılmıştır ve merkezi bir kontrol birimine bağlıdır. Pek çok köye, enerji tüketimini önemli seviyede azaltan ve uzaktan komuta edilen kamusal aydınlatma sistemi yerleştirilmiştir.

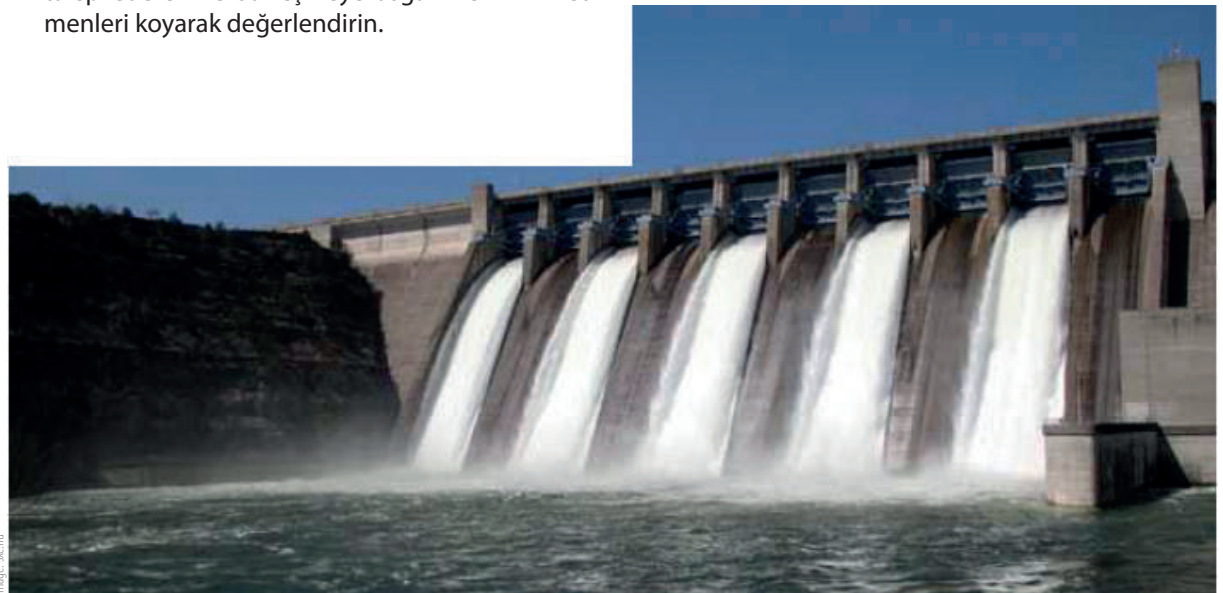

image: sac.hu

7.4 Kereste

Birçok kamu ihalesi, inşaat, mobilya veya döşeme işlerinin bir parçası olarak ağaç veya ağaç ürünlerinin alımını kapsamaktadır. Sürdürülebilir ve yasal kereste kavramları, AB tarafından kilit öneme sahip olarak kabul edildiği için kerestenin üretiminin izlenmesine dair bir dizi yasal olarak bağlayıcı ve gönüllü önlemler geliştirilmiştir.

2010 yılında kabul edilen AB Kereste Yönetmeliği,⁹⁹ AB pazarına giren tüm kereste ve kereste ürünlerinin yasal kaynaklardan gelmesini ve operatörler tarafından tedarik zinciri boyunca izlenebilirlik ve uyum ispatının sağlanmasını gerektirmektedir. AB Orman Kanunu Uygulama, Yönetişim ve Ticaret (FLEGT) eylem planı çerçevesinde, kereste üreten ülkeler ile ikili Gönüllü Ortaklık Anlaşmaları yapılarak ruhsat verme yoluyla AB'ye yapılan ihracatın yasallaşması sağlanıyor.¹⁰⁰ FLEGT ruhsatının şartlarına sahip olan ahşap ve ahşap ürünleri, Kereste Yönetmeliği'nin amaçları doğrultusunda yasal olarak üretilmiş kabul edilir.

Sürdürülebilir orman yönetiminin, biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi, verimlilik ve canlılığın sürdürülmesine dayalı olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Ayrıca yerel halkın ormanı yönetme haklarına saygı duyulması ve orman işçilerinin temel haklarını korunması gibi orman yönetimine ilişkin belirli toplumsal hususlar da bazıları tarafından kabul görmektedir. FSC (Orman Koruma Konseyi) ya da PEFC (Orman sertifikasyon taslaklarının tasdik programları) gibi belgelendirme sistemleri, bu kıstasların bazılarına veya tümüne uyulduğunu göstermek için kullanılabilir.

7.4.1 YSA yaklaşımı

- Tüm ahşap ürünlerinin, yasal ve sürdürülebilir kaynaklardan olmasını gerektirir. Üçüncü taraflardan istenen uyum belgesi, FSC veya PEFC gibi sertifikalar ile FLEGT gibi ruhsatlar olabileceği gibi başka belgeler de kabul edilmelidir.
- Tedarikçinin orman işçilerinin haklarına ve ormanın yönetiminden sorumlu yerel gruplara saygı göstermesini gerektiren sözleşme maddeleri eklenmelidir (bkz. aşağıdaki İngiltere örneği).

İngiltere'de sürdürülebilir kereste alımı¹⁰¹

İngiltere hükümetinin kereste satın alım politikası, tüm merkezi hükümet departmanlarının sadece yasal ve sürdürülebilir ya da FLEGT ve eşdeğer belgeli kaynaklardan gelen kereste ve ahşap ürünlerini almasına izin verir. Yerel yönetimlerin de buna uyması teşvik edilir. Ayrıca Nisan 2010'dan bu yana bu politika, bazı toplumsal konulara dair sözleşme maddelerini de içerecek şekilde genişletilmiştir. Tüm ürünler, aşağıdaki şartları sağlayan orman yönetimini benimsemiş bir kaynaktan gelmelidir:

- Ormanla ilgili tanımlama, belgeleme ve yasal, alışlagelmiş ve geleneksel imtiyaz ve kullanım haklarına saygı
- İmtiyaz ve kullanım hakları ile orman yönetimi uygulamaları ve çalışma koşulları da dahil olmak üzere mağduriyet ve anlaşmazlıkları ortadan kaldıracak mekanizmalar
- Temel işçi haklarını ve orman işçilerinin sağlık ve güvenliğini gözetmek

Fransız şehirde ahşap alımı için yüksek standartlar

2005 yılında Fransa'nın Cognac şehrinde kereste alımlarında sürdürülebilirlik kıstaslarının uygulanmasına karar verildi. Bu karar, dış mekan mobilyalarında kullanılan nadir ve tehlikede olan ahşap türlerine dair hassasiyetten kaynaklanmıştır. Maliyet üzerinde herhangi bir olumsuz etki olmadan, köken sertifikasyonu, uluslararası anlaşmalara uyum ve işleme maddeleri ve yapıştırıcıların kullanımına dair şartlar, yakın zamanda yapılan tüm ihalelere dahil edilmiştir. Kıstaslar, inşaatta kullanılan ahşap, duvar panelleri ve kapı birimlerine uygulanmıştır. Kağıt ve basılı materyallere yönelik kıstaslar getirilmek üzeredir.

99 Yönetmelik (EU) No 995/2010 piyasaya kereste ve kereste ürünleri arz eden işletmecilerin uyması gereken şartları belirler.
100 FLEGT hakkında daha ayrıntılı bilgi için: <http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm>
101 Daha ayrıntılı bilgi için: <http://www.cpet.org.uk/uk-government-timber-procurement-policy>

Ek - İlgili mevzuat ve politika

AB Direktifleri ve politikaları

Mevzuat/ Politika	Konuyla ilgisi
Avrupa Birliği'nin İşleyişine dair Antlaşma	AB ihale düzenlemeleri için temel oluşturur ve temel ilkeleri belirler
Kamu işleri sözleşmeleri, kamu tedarik sözleşmeleri ve kamu hizmeti sözleşmelerine dair AB Direktifi 2004/18/EC	Kamu sektörü ihale yönergesi
Su, enerji, ulaştırma ve posta hizmetleri sektörlerindeki kuruluşların prosedürlerine dair AB Direktifi 2004/17/EC	Kamu hizmetleri ihale yönergesi
Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin ihale etme prosedürleri için eşik uygulamalarına dair 2004/17/EC, 2004/18/EC ve 2009/81/EC Direktifleri'ni değiştiren Yönetmelik (EC) No 1177/2009	Mal, hizmet ve yapım işleri sözleşmeleri için AB İhale Direktifleri'nin uygulanmasına yönelik parasal eşikler belirler
Daha iyi bir çevre için kamu alımı COM (2008) 400	Kamu sektörü tüketiminin yol açtığı çevresel etkinin azaltılmasına ve çevresel teknolojiler, ürünler ve hizmetlerde yenilik için YSA'nın nasıl uygulanacağına dair yol gösterir.
COM (2008) 400'e ek Personel Çalışma Belgesi SEC (2008) 2126	Kamu idarelerine çevresel kısıtların tanımlanması ve doğrulanması için yollar, YSA'nın teşvik edilmesi için kullanılacak araçlar ve bir dizi ürün grubuna dair örnekler sunar. Ayrıca yasal ve işleme dair rehberlik sağlar.
Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim ve Sürdürülebilir Sanayi Politikası İçin Eylem Planı (SCP / SIP) COM (2008) 397	YSA'yı destekleyici AB faaliyetleri için stratejik çerçeve ve Eko-tasarım Direktifi, AB Eco-etiket Yönetmeliği, EMAS Yönetmeliği ve Enerji Etiketleme Direktifi'ne dair güncel bilgi sağlar.
Ticaret öncesi satın alım: Avrupa'da sürdürülebilir yüksek kalite kamu hizmetleri sağlamak için yeniliği teşvik etmek COM (2007) 799	Araştırma ve geliştirme hizmetleri alımı için yeni bir yöntem tanımlar.
Kamu Satın Alım Direktifleri hükümlerine tabi olmayan ya da kısmi olarak tabi sözleşmelere uygulanacak Topluluk hukukuna dair yorum-layıcı bildirim 2006 / C 179/2	Antlaşma ilkelerinin ve eşik altı sözleşmelere, tavizlere, vb. uygulanabilir diğer kuralların yorumlanması

Sektörel şartlar ve ilgili diğer düzenlemeler

Mevzuat/ Politika	Konuyla ilgisi
Temiz ve enerji tasarruflu kara ulaşım araçlarına dair AB Direktifi 2009/33/EC	Temiz Araç Direktifi araç alımlarına zorunlu YSA şartları getirir
Ofis ekipmanları için Topluluk enerji verimliliği etiketleme programına dair Yönetmelik No 106/2008	Energy Star Yönetmeliği ofis ekipmanları alımlarına zorunlu YSA şartları getirir
Binaların Enerji Performansına dair AB Direktifi 2010/31/EU	‘Neredeyse sıfır enerjili binalar’ için gelecekteki zorunlu gereksinimler de dahil olmak üzere, enerji etkin inşaat için göstergeler ve eşikler belirler
Enerji ile ilgili ürünlerin enerji ve diğer kaynaklar tüketiminin etiketleme ile belirlenmesine dair AB Direktifi 2010/30/EU	Enerji Etiketleme Direktifi, yeni enerji verimliliği sınıfları tanımlar. İdareleri özellikle yüksek sınıflar almaya teşvik eder. Üye ülkeler, bu direktif aracılığıyla ihale makamlarının sözleşmede talep edecekleri asgari standartları belirleyebilir.
AB Eko-etiket Yönetmeliği No 66/2010	AB Eko-etiket ve AB YSA kıstasları mümkün mertebe uyumlaştırılmıştır
Enerji ile ilgili ürünler için eko-tasarım şartlarının konulması için bir çerçeve oluşturulmasına dair AB Direktifi 2009/125/EC (değişiklik)	Eko-tasarım Direktifi enerji ile ilgili ürünler için çevresel kıstaslar geliştirilmesi için ana AT çerçevesini sağlar
Topluluk eko-yönetim ve denetim programına (EMAS) kurumların gönüllü katılımına dair Yönetmelik No 1221/2009	EMAS Yönetmeliği kamu satın alımlarında EMAS’ın nasıl ele alınacağına dair bilgi sağlar
Pazara kereste ve kereste ürünleri sağlayan operatörlerin yükümlülüklerini belirlemeye dair Yönetmelik No 995/2010	Kereste Yönetmeliği AB pazarındaki kerestenin yasal olmasını sağlayan bir çerçeve sunar
Atık Elektrik ve Elektronik Ekipmanlara dair Direktif 2002/96/EC (WEEE) (şu anda değiştirilmekte)	Atık elektrik ve elektronik ekipmanların ayrıca toplanması, arıtımı ve değerlendirilmesini ele alır ve ilgili tasarım şartlarını belirler
Elektrik ve elektronik ekipmanlarda belli tehlikeli maddelerin kullanımının kısıtlanmasına dair (RoHS) AB Direktifi 2002/95/EC (şu anda revizyonda)	Kamu sektörü, Direktif’te tanımlanmış tehlikeli maddelerin kamu binalarından kaldırıldığından ve satın alınan elektrik veya elektronik ekipmanlarda bulunmadığından emin olmalıdır.
Kimyasalların kaydı, değerlendirilmesi, izni ve kısıtlamasına dair (REACH) Yönetmelik (EC) No 1907/2006 (şu anda revizyonda)	Üreticiler, kullandıkları kimyasal maddelerin özelliklerinin ayrıntılarını ve güvenlik bilgilerini merkezi bir veritabanına işlemek zorundadır.
Yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji kullanımının teşvik edilmesine dair AB Direktifi 2009/28/EC	Yenilenebilir kaynaklardan elde edilen elektriğin payına dair zorunlu ulusal hedefler, köken garantileri hakkında kurallar ve biyoyakıtlar ve biyosıvılar için sürdürülebilirlik kıstasları belirler.
AB Atık (Atık Çerçeve Direktifi) Direktifi 2008/98/EC	Atık yönetimine dair temel kavram ve tanımları sağlar ve ‘kirleten öder ilkesi’ ve ‘atık hiyerarşisi’ gibi atık yönetimi ilkelerini ortaya koyar.

AB YSA sitesi

Bu el kitabına Avrupa Komisyonunun YSA sayfasından ulaşılabilir: (<http://ec.europa.eu/environment/gpp>). Bu sayfa ayrıca aşağıdakileri içerir:

- YSA için yasal ve politikaya dair gerekli bilgiler
- Tüm AB YSA kıstasları ve raporlarının yanı sıra kıstasları belirleme sürecine dair bilgi
- Üye ülkeler tarafından benimsenen YSA Ulusal Eylem Planları'na ilişkin bilgi
- AB genelinde ihale makamlarından daha detaylı YSA örnekleri
- YSA ile ilgili çalışmalar, projeler, ağlar ve organizasyonların bağlantıları
- SSS listesi ve ana terim sözlüğü
- Avrupa'dan son YSA haberlerini veren Haber-Uyarıları ile gelecek etkinlikler

Eko-etiketler ve YSA

Eko-etiketler, üzerinde bulunduğu ürün ya da hizmetin çevresel özellikleri hakkında bilgi sağlar.

Bu bilgi genelde ürün ya da hizmetin tam yaşam döngüsü yaklaşımını (YDY) yansıtır. Bu nedenle YSA için ve sürdürülebilir üretim ve tüketimin yaygınlaştırılması için yararlı araçlardır.

AB'de çeşitli ürün ve hizmetler için çok sayıda eko-etiket geliştirilmiştir. Bu etiketleri belirleyici nitelikteki kıstaslara genelde söz konusu eko-etiketten sorumlu olan kurumun web sitesinden ulaşılabilir.

AB'de kullanımda olan ana eko-etiketlerin listesi ve ilgili web sitelerinin bağlantıları AB YSA web sitesinde bulunmaktadır.

